Książki dla wszystkich.

№ 577

PRAWDA A PRACA

O POPRAWNOŚCI JĘZYKA

napisał

Stanisław Szober

Kand. nauk histor. i filologicznych

Wydawnictwo **M. ARCTA** w Warszawie

KSIĄŻKI DLA WSZYSTKICH

O POPRAWNOŚCI JĘZYKA

napisał

Stanisław Szober.

Kand. nauk histor. i filologicznych

WYDAWNICTWO M. ARCTA W WARSZAWIE

Druk M. ARCTA w Warszawie Ordynacka 3.

1913

Poprawnością językową, zgodnie z utartym, a powtarzanym przez wszystkie podręczniki stylistyki, poglądem, nazywamy stosowanie w mowie i piśmie norm, panujących we współczesnym języku literackim, języku ogólno-narodowym. Definicya ta jest aż nadto rozpowszechniona, znają ją bowiem wszyscy, co się chociaż cokolwiek poza zakres wykształcenia niższego posunęli. Chcąc jednak treść jej istotną zrozumieć, wartość ocenić i umiejętnie z niej wnioski wyciągnąć, trzeba ją dokładnie zanalizować w świetle poglądów, jakie na zjawiska językowe wytworzyło dzisiejsze językoznawstwo naukowe.

Według podanej definicyi, poprawność językowa polega na stosowaniu się do norm języka literackiego, czyli, jak się zazwyczaj mówi, na przestrzeganiu wymagań t. zw. „ducha języka". Otóż

nasuwa się pytanie, co należy przez te wyrazy rozumieć. Wyrazy „duch języka", „normy języka literackiego" są nazwami pojęć oderwanych, które nie mają odpowiednika w zakresie zjawisk rzeczywistych.

Język, jako sposób i narzędzie myślenia, jest funkcyą procesów umysłowych; zjawiska przeto językowe realnie odbywają się w świadomości poszczególnych jednostek. Stąd wynika, że o faktach językowych, jako o zjawiskach realnych, można mówić tylko w zastosowaniu do języka poszczególnych jednostek, t. j. w zastosowaniu do t. zw. języków indywidualnych. Atoli podstawą i naturalnem podłożem języków indywidualnych jest psychika poszczególnych jednostek, zjawiska bowiem językowe są funkcyą procesów umysłowych.

Ta psychiczna istota zjawisk językowych sprawia, iż podlegają one ogólnym prawom, rządzącym życiem umysłowem człowieka, a przedewszystkiem prawu asocyacyi, czyli kojarzenia wyobrażeń. Dzięki temu prawu wyobrażenia językowe układają się w naszej

świadomości w pewien system wzajemnie splatających się i krzyżujących skojarzeń.

Ten system skojarzeniowy, powstający w umysłach poszczególnych ludzi (bez udziału ich świadomości), nazywamy *poczuciem* językowem. Ponieważ jednak rozwój umysłowy, a więc i językowy jednostki odbywa się pod bezpośrednim wpływem otoczenia, rzecz naturalna, że poczucie językowe jednostek, pozostających w bliższych ze sobą stosunkach, już to z powodu przynależności do jednego jakiegoś zawodu, już to wskutek zamieszkiwania na wspólnym, mniejszym lub większym terytoryum, musi posiadać wiele cech wspólnych. Otóż ta suma cech wspólnych, właściwych poczuciu językowemu jednostek, należących do jednej i tej samej grupy językowej, nazywa się poczuciem językowem danej grupy albo „duchem" jej języka.

Jak widzimy, „duch" języka nie ma niezależnego bytu realnego: jest to pojęcie oderwane, oznaczające pewną przeciętną normę poczucia językowego,

panującego w tem lub owem środowisku ludzkiem.

Z tego, co było powiedziane, wynika, że pojęcie, związane z terminem „normy języka literackiego”, oznacza przeciętne poczucie językowe, właściwe ludziom, posługującym się t. zw. językiem literackim. Kto wymową swoją, formami i zwrotami językowymi nie razi poczucia językowego ludzi, dla których zwykłą normą językową są zwyczaje, panujące w języku literackim, ten włada językiem „poprawnie”. Atoli poczucie językowe jednostek ulega z biegiem czasu nieznacznym, ale ciągłym przekształceniom, a dzieje się to wskutek najrozmaitszych czynników, tak wewnętrznych, czysto językowych, wytwarzanych przez nowe, nieistniejące przedtem skojarzenia językowe, jako też zewnętrznych, zależnych od wzbogacenia zasobu doświadczeń i rozwoju umysłowego człowieka.

Te przekształcenia, zachodzące w językach indywidualnych, wskutek obcowania społecznego i wzajemnego na siebie oddziaływania jednostek, rzecz ja-

sna, muszą wpływać na powolne, ale stałe przeobrażenia przeciętnej normy języka ogólno-narodowego. Każdy język z natury rzeczy z biegiem czasu musi ulegać zmianom: to, co niedawno jeszcze było zwyczajem powszechnym, powoli zaczyna wychodzić z użycia, aż wkońcu zanika zupełnie. Wszak był czas, że wszystkie rzeczowniki żeńskie t. zw. deklinacyi III-ej (według podziału prof. A. A. Kryńskiego) z końcową tematową spółgłoską podniebienną (miękką) miały w biern. l. poj. końcówkę—ą, mówiono więc rolą, lekcyą, panią; dziś jeszcze w ustach ludzi, należących do pokolenia starszego, można słyszeć takie formy jak (odrobić) lekcyą, (ukończyć) edukacyą, na ogół jednak biorąc, przeciętny zwyczaj nadaje dzisiaj przypadkowi temu w wymienionych typach rzeczowników końcówkę – ę (z wyjątkiem rzecz. pani, w którym wskutek częstego stosunkowo używania zachowała się forma tradycyjna panią). Formy, dawniej „prawidłowe" rolą, wolą, lekcyą dziś rażą nasze poczucie językowe, nie zgadzają się z je-

go przeciętną normą, a więc są uważane za „niepoprawne”.

Jak widzimy, „poprawność” językowa jest pojęciem względnem, gdyż zmienia się z biegiem jej wartość wewnętrzna, a zmienia się dlatego, że, jak wykazaliśmy, zmieniają się podstawy, na których się ona opiera. Mamy tu do czynieni z poszczególnym wypadkiem t. zw. przewartościowania wartości, objawu aż nadto powszedniego w świecie zjawisk psychiczno społecznych, w których zakres wchodzi również i język. Tak, jak zmienia się z biegiem czasu wskutek przekształcających się warunków życia, wartość poszczególnych paragrafów kodeksu prawnego, jak zmienia się ocena pewnych objawów życia społecznego, zmienia się również poczucie tego, co należy w języku uważać za prawidłowe i poprawne.

Poprawność językowa ma wartość względną. Nasuwa się przeto pytanie, czy można wobec tego wymagać akuratnego jej przestrzegania; czy dążenie do niej, podejmowane przez jednostki i propagowane przez szkołę, nie będzie

pracą bezowocną, bo zmierzającą do celu, który ma wartość tylko przejściową? Tym, coby mieli w tym względzie jakiekolwiek wątpliwości, odpowiedzieć możemy, że wszystkie wogóle pojawy życia społecznego mają wartość tylko czasową, a jednak ludzie, dla zrealizowania, usunięcia lub zachowania pewnych z nich, nie żałują wytężonej pracy, składają ofiary, nie wahają się niekiedy oddać nawet życie. Zdobycze nauki w przeważnej większości wypadków mają wartość względną, czasową, a jednak nie brak ludzi, którzy z zaparciem się siebie oddają się pracy naukowej.

Wiele jest spraw, związanych z życiem narodowem, stokroć donioślejszych, niż poprawność językowa, ale pamiętać należy, że język obok wspólności tradycyi historycznych i ideałów, związanych z przyszłością, wspólności obyczajów i zwyczajów i jedności religijnej, jest jednym z potężniejszych czynników, tworzących narodowość, a poprawność językowa, nakazująca stosowanie się do przeciętnej normy

języka ogólno-narodowego, ściślej i silniej wiąże pod względem językowym poszczególne grupy narodu.

Język jest niezbędnym warunkiem życia społecznego, bez niego obcowanie i współżycie społeczne byłoby niemożliwe, rola jego przeto w życiu narodowem jest bardzo doniosła; jeżeli nadto dodamy, iż w życiu narodów, pozbawionych niezależności politycznej, język bywa niekiedy jedyną i ostatnią instytucyą rodzimą, wobec której bezradnie cofać się musi zaborczość żywiołów obcych, zrozumiemy, że pielęgnowanie mowy ojczystej i dążenie do poprawności językowej, wpływającej na ujednostajnienie przeciętnej normy języka ogólno-narodowego, jest zjawiskiem zupełnie naturalnem.

Zachodzi jednak pytanie, czy dążenie to, ze wszech miar godne poparcia i uznania, ze stanowiska interesów narodowych, nie stoi w sprzeczności z naturalnym rozwojem języka i czy może wskutek tego doprowadzić do pożądanych wyników. Podstawą zmian, zachodzących z biegiem czasu w przecięt-

nej normie języka narodowego, są przekształcenia, odbywające się w poczuciu językowem poszczególnych jednostek; tam przeto szukać należy istotnych przyczyn wszelkich zmian językowych. Jakość procesów językowych, zachodzących w umysłach poszczególnych osobników, wpływa na charakter czynników, określających historyę języka narodowego. Podstawą procesów językowych w językach indywidualnych, jak już wspominaliśmy, jest t. zw. poczucie językowe, czyli zmechanizowany, funkcyonujący automatycznie, a więc poza świadomością i wolą człowieka, system skojarzeniowy. Słuszność tego zdania przyzna każdy, kto się nad niem cokolwiek zastanowi. Wszak mówimy zazwyczaj prędko, bez namysłu: nie zatrzymujemy się nad wyborem form i zwrotów, któremi się posługujemy, nie zastanawiamy się nad sposobami wymawiania poszczególnych dźwięków — cały proces mówienia (lub myślenia językowego) odbywa się automatycznie, poza udziałem naszej świadomości.

Jeżeli tedy po tem wszystkiem, co zostało powiedziane, uprzytomnimy sobie stosunek, zachodzący między językami indywidualnymi a językiem ogólno-narodowym, zrozumiemy, że historya języka literackiego w podstawach swych opierać się musi na procesach automatycznych. Język w swym rozwoju naturalnym jest zależny od czynników, pozostających poza wolą i świadomością ludzką. Czyż wobec tego świadomy stosunek do języka, wyrażający się w dążeniu do pielęgnowania norm językowych, uznanych za poprawne, nie pozostaje w rażącej sprzeczności z naturalnymi warunkami rozwoju języka?

Sprzeczność ta jest tylko pozorna. Wprawdzie ewolucyonizm starej daty w nieświadomych procesach automatycznych widział podstawę nietylko zjawisk środowiska przyrodniczego, lecz również życia społecznego, a w niem i zjawisk językowych, lecz pogląd ten grzeszył jednostronnością. Jakkolwiek bowiem rozwój społeczny w przeważnej mierze określają czynniki, zupełnie niezależne od świadomej swych celów woli

ludzkiej, to jednak człowiek istnieniem swem tak ściśle związany z całokształtem życia społecznego, nie może wobec niego pozostawać obojętnym widzem: chcąc, nie chcąc, nawet wbrew swojej woli, musi w tem życiu brać udział czynny, a dążąc do zaspokojenia swoich potrzeb zarówno materyalnych, jak i duchowych, musi z konieczności ze stanowiska tych potrzeb oceniać najrozmaitsze pojawy życia społecznego.

Otóż to wartościowanie zjawisk życia społecznego, dokonywane ze stanowiska potrzeb poszczególnych jednostek i interesów całych grup społecznych, jakkolwiek wynikłe na gruncie stosunków, wytworzonych przez działanie nieświadomych, automatycznych czynników ekonomicznych, samo z czasem staje się współczynnikiem rozwoju społecznego. Czemże są bowiem hasła, wygłaszane przez stronnictwa polityczne, jak nie oceną, a więc pewnego rodzaju wartościowaniem panujących stosunków ekonomicznych, społecznych i politycznych, przeprowadzanem ze stanowiska najrozmaitszych grup społecznych, a przecież

trudno zaprzeczyć, że hasła te, uświadamiając szerokie warstwy ludności i wskazując im cele, do których we własnym interesie dążyć powinny, w życiu społecznem odgrywają rolę bardzo poważną. Widzimy więc, że rozwój zjawisk społecznych, a wśród nich i zjawisk językowych, nie jest procesem bezwzględnie automatycznym, oprócz bowiem czynników od woli ludzkiej niezależnych, działa w nim również uświadomione wartościowanie faktów życia społecznego.

Wobec tego pielęgnowanie języka i dbałość o jego poprawność jest objawem nietylko uczuciowo, ale i teoretycznie zupełnie uzasadnionym. Rzecz oczywista, iż z chwilą, kiedy język staje się zależnym nietylko od czynników przedmiotowych (objektywnych), niezależnych od woli ludzkiej, lecz również od podmiotowej (subjektywnej) oceny pewnych jego postaci,—staje się on do pewnego stopnia zjawiskiem sztucznem, bo wytworzonem między innemi przez świadomie działającą wolę ludzką To też naturalny rozwój języka obserwo-

wać można tylko w środowiskach ludzi, stojących na niższym poziomie życia społecznego. Język kultywowany, język środowiska bardziej kulturalnego, z mniejszą lub większą świadomością odnoszącego się do faktów językowych, jest zawsze językiem do pewnego stopnia sztucznym. Takim jest język ogólno-narodowy, język piśmiennictwa, t. zw. język literacki. Jest on produktem mieszaniny pierwiastków naturalnych i sztucznych i zajmuje wskutek tego stanowisko pośrednie między gwarami ludowemi a wszelkiego rodzaju językami sztucznymi (naprz. językiem Esperanto).

W rozważaniach dotychczasowych stwierdziliśmy fakt, że u podstawy języka literackiego leżą procesy automatyczne i świadome swych celów usiłowania ludzkie. Role ich w historyi języka są zgoła odmienne: czynniki nieświadome przyśpieszają zmiany językowe, czynniki świadome wywierają na nie wpływ tamujący. Wynika to z samej ich treści i natury. Czynniki automatyczne, jak wspominaliśmy, mają swą

podstawę w skojarzeniach wyobrażeń językowych, zachodzących w umysłach poszczególnych jednostek: treść tych skojarzeń, ich kierunek, zależny od najrozmaitszych okoliczności, ulega ciągłym zmianom, wywołując odpowiednie zmiany w poczuciu językowem jednostek, a ponieważ zmiany te dokonywują się poza naszą świadomością i wolą, tym więcej się przeto utrwalają, im mniej im możemy świadomie przeciwdziałać. Tak więc czynniki nieświadome zarówno ze względu na swoją treść, która się ciągle zmienia, jak i naturę, której istotą jest automatyzm, muszą w wynikach swego działania wywoływać zmiany w poczuciu językowem jednostek, a co za tem idzie i w przeciętnej normie języka ogólno-narodowego.

Inaczej rzecz się ma z czynnikami świadomymi. Z chwilą bowiem, gdy do faktów językowych zaczynamy stosować ocenę wartościową, gdy za poprawną zaczynamy uważać tylko pewną, ściśle określoną normę językową, wówczas, rzecz naturalna, zjawia się dążenie do zachowania tej normy.

Tak więc stosunek świadomy do faktów językowych, wyrażający się w ich ocenie wartościowej, przeciwdziała jakimkolwiek zmianom językowym, jest przeto, w przeciwieństwie do czynników nieświadomych, czynnikiem zachowawczym. Siła jego działania pozostaje w stosunku proporcyonalnym do poziomu kultury narodowej: im wyższą jest kultura narodowa, tem silniejsze jest działanie świadomej oceny faktów językowych. To też język ogólno-narodowy społeczeństw, na wyższym szczeblu kultury stojących, ulega znacznie mniejszym zmianom, niż języki ludów, pozostających na niższym poziomie kulturalnym, nie znaczy to jednak, aby się nie zmieniał zupełnie. Chcąc bowiem usunąć możliwość jakichkolwiek zmian językowych, musielibyśmy przerwać działanie czynników nieświadomych, będących, jak widzieliśmy, podstawą naturalną zjawisk językowych, w zwykłych jednak warunkach jest to rzecz niemożliwa, chyba, że język wychodzi z szerszego użycia i staje się językiem książkowym, sztucznym, jak naprz. staro-indyj-

ski sanskryt lub łacina. Dopóki jednak język nie przestaje być żywym środkiem porozumiewania się między ludźmi, dopóki nie stanie się wyłączną własnością tylko mniej lub więcej licznego koła wybranych erudytów, dopóty pomimo przeciwdziałania czynników, tamujących jego rozwój naturalny, ulega wprawdzie powolnym, ale stałym zmianom. Wszak nawet „martwa”, sztuczna łacina, gdy w wiekach średnich została w Europie Zachodniej jedynie używanym językiem literackim, uległa wskutek szerszego rozpowszechnienia dość poważnym zmianom, odbiegając znacznie od przeciętnej normy t. zw. łaciny klasycznej, t. j. języka pisarzów rzymskich pierwszego wieku przed Chrystusem.

Jak widzimy, każdy język, o ile nie ma się stać wytworem bezwzględnie sztucznym, z natury swej musi z biegiem czasu ulegać pewnym zmianom.

Zachodzi przeto pytanie, jakie z tego faktu należy wysnuć konsekwencye. Jeżeli pielęgnowanie języka i dążenie do jego poprawności nie może bez-

względnie zatamować naturalnego rozwoju językowego, to na czem polegać powinien nasz świadomy stosunek do języka literackiego? Na pytanie to jest możliwa tylko jedna racyonalna odpowiedź. Świadomy nasz stosunek do faktów języka literackiego, wobec niemożliwości bezwzględnego zatrzymania go w jego naturalnym rozwoju, polegać powinien jedynie na zwracaniu rozwoju językowego we właściwe mu łożysko, na nadawaniu nieuniknionym zmianom językowym odpowiedniego kierunku. Język się zmienia. Z faktem tym walczyć nie mamy ani możności, ani wyraźnej potrzeby; chodzi tylko o to, aby rozwój językowy, odbywający się w umysłach poszczególnych jednostek, dokonywał się zgodnie z „duchem" języka, to znaczy, nie stawał w sprzeczności z przeciętnem poczuciem językowem, panującem w danej społeczności językowej A uniknąć tego rodzaju sprzeczności będziemy mogli wówczas, gdy do mowy swojej nie będziemy wprowadzali pierwiastków (elementów) obcych, nie wiążących się bezpośrednio z syste-

mem skojarzeniowym wyobrażeń językowych polskich.

Z tego wynika, że dbając o poprawność języka, powinniśmy się starać przedewszystkiem o zachowanie jego czystości, to znaczy tolerować w jego naturalnym rozwoju, o ile możności, te tylko zmiany, które się dokonały na gruncie wyobrażeń językowych swojskich. Jeżeli naprz. zamiast dawniej używanego, a i dziś jeszcze często spotykanego zwrotu dopominać się czegoś, mówimy dopominać się o coś, to zwalczanie dokonanej czy dokonywającej się tutaj zmiany byłoby dążeniem zupełnie nieuzasadnionem, gdyż zmiana ta dokonała się na gruncie wyobrażeń językowych polskich, a przyczyną jej było przeniesienie czasownika dopominać się z kategoryi pojęciowej domagać się, żądać, chcieć, pragnąć (czegoś), do kategoryi znaczeniowej czasowników prosić, starać się (o coś). Używanie natomiast zwrotu śmiać się nad kimś zamiast śmiać się z kogoś stanowczo należy potępić, gdyż źródło jego leży w sy-

stemie skojarzeń obcojęzykowych, w poczuciu językowem rosyjskiem. Zgodnie z poczuciem językowem polskiem powinniśmy mówić *śmiać się z kogoś* tak, jak mówimy *kpić z kogoś*, *naigrawać się z kogoś*, *drwić z kogoś*, *szydzić z kogoś*.

Główną tedy treścią naszych zabiegów około poprawności językowej powinna być troska o czystość językową. Nie znaczy to jednak bynajmniej, abyśmy mieli wpadać w śmieszną niekiedy manję przesadnego puryzmu. Jak bowiem niemożliwą jest rzeczą zahamowanie naturalnego rozwoju języka, tak daremnymi byłyby wysiłki bezwzględnego wyrugowania z języka pierwiastków obcych. Każdy język jest zawsze w pewnym stopniu językiem mieszanym. I nic dziwnego. Wszak język, jako wytwór kultury narodowej, pozostaje w najściślejszym z nią związku, muszą więc z konieczności uzewnętrzniać się w nim wpływy, którym ona w ciągu swego długowiekowego rozwoju ulegała. Narodów w rodzaju fantastycznych Nipuańczyków Krasickiego, zamieszkują-

cych odludne wyspy i pod względem kulturalnym od reszty ludzi zupełnie izolowanych — w świecie zjawisk realnych nie spotykamy. Każdy naród pozostaje w pewnych stosunkach kulturalnych z innymi narodami, a im ma wyższą kulturę, tem te stosunki są wszechstronniejsze i rozleglejsze. To też obecność pierwiastków obcych w języku świadczy, że naród, posługujący się tym językiem, pozostawał i pozostaje w stosunkach kulturalnych z innymi narodami, a ilość i jakość zapożyczeń wskazuje, w jakim stopniu i w jakich dziedzinach życia pozostawał lub pozostaje pod wpływem kultury obcej Im więcej sił wytwórczych posiada naród w rozmaitych dziedzinach kultury materyalnej i duchowej, tem łatwiej może zaspokajać swoje potrzeby o własnych siłach, tem mniej przeto ulega wpływom obcym. Ponieważ jednak całkowita niezawisłość kulturalna jest niemożliwa, więc niemożliwem się również staje zupełne uniezależnienie językowe. Pierwiastki obce zawsze będą przenikały do języka—możemy tylko przypływ ich tamować, ale

pamiętać należy, że jedyną najbardziej skuteczną do tego drogą jest dążenie do samodzielności kulturalnej, a tę zdobywa się przez pracę wydajną i twórczą, we wszystkich dziedzinach życia społecznego.

Język polski w ciągu swego wielowiekowego rozwoju ulegał wpływom najrozmaitszych języków. Jeszcze w epoce prasłowiańskiej wspólności językowej wpływał na niego język gocki, później ulegaliśmy pod względem kultaralnym i językowym wpływom niemieckim, łacińskim, czeskim, ruskim, węgierskim, włoskim, francuskim, mamy też w naszym języku pierwiastki języków wschodnich. Gdybyśmy chcieli zatrzeć ślady tych wpływów, musielibyśmy z języka dzisiejszego usunąć najpospolitsze, codziennie niemal używane wyrazy, naprz. chleb (gock. hlaifs, gen. hlaibis), chwila (gock. hveila, St. górn.-niem. hw-i-l), gotowy (może w związku z gock. gataujan=robić, lub alb. gat=gotowy), pacierz (łać. pater; początkowy wyraz modlitwy Pańskiej), dach (niem. Dach), żegnać (niem.

segnen), pielęgnować (niem. pflegen), hańba (czesk. hanba), hejnał (węg. hajnal=jutrzenka, poranek), kaprys (franc. caprice), kaleka (tureck. kalak, z persk. kalak), baszta (włosk. bastia) i t. d. Rzecz jasna, iż rugowanie z języka tego rodzaju wyrazów byłoby rzeczą niemożliwą. Takeśmy się z nimi zżyli, tak je uważamy za swoje, iż obcości pochodzenia w wielu z nich nie podejrzewają najbardziej nawet przeczuleni puryści.

Atoli bezwzględne wyzbywanie się z języka pierwiastków obcych byłoby usiłowaniem nietylko bezskutecznem, ale nawet szkodliwem. Wyrazy obce, umiejętnie i we właściwy sposób stosowane, mogą się w pewnym zakresie przyczyniać do wzbogacania języka ojczystego. Różnice bowiem, istniejące między rozmaitymi językami polegają nietylko na różnicach w zasobie dźwiękowym i budowie gramatycznej, lecz również na różnicy stosunków, zachodzących między materyałem znaczeniowym a jego odpowiednikami dźwiękowymi.

Stosunek wyobrażeń pozajęzykowych do wyobrażeń językowych w każdym języku jest inny, znaczenia bowiem, wiążące się z wyrazami w poszczególnych językach, na ogół biorąc, nie pokrywają się wzajemnie w całej swej rozciągłości; dotyczy to szczególniej wyrazów, mających bardziej oderwane znaczenie. Wiedzą o tem najlepiej tłumacze, którzy nieraz bywają w kłopocie, jak oddać wszystkie odcienie znaczeniowe tekstu oryginalnego: wszak naprz. polsk. cnota i rosyjsk. добродѣтель, polsk. dzielność i rosyjsk. доблесть to wyrazy bynajmniej nie jednoznaczne, lecz tylko synonimy. Jeżeli nadto dodamy, że bardzo wiele wyrazów poza treścią intelektualną posiada wyraźną wartość uczuciową i że ta wartość w rozmaitych językach może być inną, zrozumiemy, iż zastępowanie wyrazów obcych odpowiednimi swojskimi bywa niekiedy rzeczą niemożliwą. Gdybyśmy naprz. w zwrocie wystosował do mnie całą epistołę, lub to nie jest bez kozery, zastąpili wyrazy obce (epistoła, kozera) wyrazami

swojskimi (l i s t, p r z y c z y n a), wówczas wartość uczuciowa, łącząca się powyższemi zdaniami, uległaby zmianom zasadniczym. Tak samo wyraz swojski n i e w i a s t a nie może we wszystkich wypadkach zastąpić wyrazów k o b i e t a, m a t r o n a, z których jeden i drugi jest pochodzenia obcego *).

Przytoczone przykłady, zdaje się, w dostatecznej mierze powinny nas przekonać, jakie znaczenie mają dla języka wyrazy obce: zwiększają one zasób synonimów, wzbogacają w ten sposób język, czyniąc go bardziej giętkim, podatnym do wyrażania najrozmaitszych, subtelnych nieraz odcieni myśli i uczucia.

Bezwzględny puryzm, jak widzimy, nietylko jest niemożliwy, lecz byłby na-

*) O pochodzeniu wyrazu k o b i e t a wiele w ostatnich czasach pisano (Por. artykuły Iljińskiego, Rozwadowskiego, Łosia i Ułaszyna—Mat. i Prac. Kem. Jęz. IV, str: 73, 83, 357, 389), najbardziej jednak przekonywająco Korsz. (Rocz. Slaw. III, 307)

wet szkodliwy. Nie znaczy to jednak, abyśmy mieli lekceważyć czystość językową i wcale o nią nie dbać. Niepotrzebne i niczem nieusprawiedliwione używanie wyrazów obcych tam, gdzie z całą swobodą moglibyśmy się posługiwać wyrazami swojskimi, należy potępić stanowczo. Nadużywanie wyrazów obcych najczęściej wypływa z lenistwa umysłowego, bywa też niekiedy wynikiem naiwnej fanfaronady, chęci popisywania się, wątpliwą zresztą nieraz, znajomością języków obcych. Pamiętać jednak należy, że najchlubniejsze świadectwo zaletom swego umysłu wystawia sobie ten, kto, bez sztucznego naciągania, w sposób naturalny przestrzega, o ile można, czystości językowej.

Najpoważniejszemi, a zarazem najniebezpieczniejszemi wykroczeniami przeciwko czystości językowej są barbaryzmy składniowe, ujawniające się w poszczególnych konstrukcyach i metaforycznej, opartej na przenośniach, frazeologii. Każdy język ma cały szereg właściwych sobie konstrukcyi i właściwy sobie sposób obrazowania, t. j. uzmy-

słowiania zjawisk i faktów nie podpadających bezpośrednio pod zmysły, za pomocą tych lub owych obrazów konkretnych. Naprz: polsk. podobny do kogoś, rosyjsk. pochożij na kogo; polsk. wątpić o czemś, rosyjsk. somněwatьsja wъ čemъ; polsk. cieszyć się z czegoś, niem. sich auf etwas freuen. Polsk. lepiej mu się wiedzie, niem. es steht besser mit ihm; polsk. niema chwili do stracenia, niem. es ist die höchste Zeit; polsk. kto chce psa uderzyć, łatwo kij znajdzie, niem. wer tanzen will, dem ist leicht gegeigt (dosł. kto chce tańczyć, dla tego łatwo zagrać); polsk. puścić wilka do obory, niem. den Bock zum Gärtner setzen (dosł. kozła ustanowić ogrodnikiem); polsk. trafił z deszczu pod rynnę, franc. il est tombé de fièvre en chaud mal (dosł. wpadł z febry w malignę).

Każdy tedy język, jak potwierdzają przytoczone przykłady, posiada właściwe sobie konstrukcye składniowe i przenośnie, wyrażające się w rozmaitych

sposobach obrazowania. Otóż konstrukcye te i przenośnie w umysłach ludzi, władających w mniejszym lub większym stopniu różnymi językami, krzyżują się ze sobą i wzajemnie na siebie oddziaływają. Ponieważ jednak to wzajemne krzyżowanie się wyobrażeń różnojęzykowych dokonywa się zazwyczaj poza naszą świadomością, często się więc zdarza, iż pomimo woli i wiedzy ujmujemy swe myśli w kategorye formalne nie tego języka, którym się posługujemy. Nieświadomość przedstawionego procesu sprawia, że ustrzeganie się barbaryzmów i wogóle „niepoprawności" składniowych jest rzeczą znacznie trudniejszą, niż zachowywanie czystości językowej w zakresie oddzielnych wyrazów. Wyrazy, jako znaki oddzielnych mniej lub więcej zizolowanych w świadomości naszej wyobrażeń pozajęzykowych (wyobrażeń oddzielnych przedmiotów i cech), są jednostkami bardziej uchwytnemi, to też w większości wypadków umiemy odczuć ich pochodzenie swojskie lub obce.

Inaczej rzecz się przedstawia w sto-

sunku do kategoryi składniowych. Dlatego też wszystkie nasze zabiegi około zachowania poprawności językowej powinny być skierowane przedewszystkiem w tę stronę. A ta konieczność zwracania szczególniejszej uwagi na czystość składni i frazeologii wynika nietylko ze wskazanych wyżej trudności unikania „błędów" składniowo-frazeologicznych, lecz nie w mniejszej mierze dlatego, iż są to dziedziny, nadające językom tak swoiste i charakterystyczne dla każdego z nich piętno psychologiczne; przedewszystkiem bowiem w składni i frazeologii odzwierciadla się psychologia języka, a więc i psychologia narodu — wytworzony i wyrobiony przez niego taki, a nie inny sposób ujmowania w formy językowe treści umysłowej.

Mówiąc o czystości języka literackiego, trudno pominąć milczeniem sprawę jego stosunku do gwar ludowych. Stosunek ten ze stanowiska psychologicznego *), w zasadzie jest ten sam, jaki

*) Ze stanowiska historycznego rzecz się przedstawia o tyle inaczej, że stosunek gene-

zachodzi między językiem ojczystym a językami obcymi. Różnica, zachodząca między tymi dwoma stosunkami, polega tylko na różnicy ilościowej: system skojarzeń językowych, leżących u podstawy dyalektów polskich, w niejednym szczególe różni się od poczucia językowego ludzi, posługujących się polszczyzną literacką; różnice te jednak są znacznie mniejsze, niż te, które istnieją między językami cudzoziemskimi.

Jakie stąd należałoby wyciągnąć wnioski praktyczne, po tem, co zostało powiedziane o znaczeniu, jakie mają dla języka wyrazy obce, domyśleć się łatwo. Jeżeli umiejętne i oględne wprowadzanie pierwiastków obcych nietylko językowi nie szkodzi, lecz przeciwnie, powiększa jego bogactwo, to tembardziej gwary, na których gruncie język literacki powstał, mogą być nadal naturalną podstawą jego ciągłego wzbo-

---

tyczny, zachodzący między językiem literackim a gwarami jest znacznie bliższy, niż między językami cudzoziemskimi, których związki genetyczne, o ile dadzą się naukowo uzasadnić, sięgają znacznie dalszej przeszłości.

gacania się i rozwoju. Odświeżanie więc języka literackiego przez wprowadzanie pierwiastków gwarowych jest rzeczą ze wszech miar pożądaną, wymaga jednak poczucia miary, bez której łatwo wpaść można w przesadę.

Sumując wyniki wszystkich dotychczasowych naszych rozważań, w ostatecznym wniosku stwierdzić musimy, że tak poprawność, jak wiążąca się z nią ściśle czystość językowa, są pojęciami względnemi, a gdzie panuje względność, tam w ocenianiu faktów muszą powstawać nieraz wątpliwości. Otóż nasuwa się pytanie, kto ma te wątpliwości rozstrzygać. W każdym razie—ani gramatycy, ani lingwiści; tamci bowiem, opisując stan języka literackiego współczesnej sobie epoki, mogą tylko stwierdzić, co jest lub, o ile w powszechnym zwyczaju dokonała się jakaś zmiana, co było w języku w najbliższej przeszłości; ci znowu, badając ogólne podstawy istnienia i rozwoju języka, mogą tylko wskazać prawa, które się stały czynnikiem tych lub owych zmian językowych, mogą wytłumaczyć sam fakt powstania

naszych wątpliwości. Ani jednak ci ani tamci nie stwarzają norm językowych, nie mogą przeto wydawać w tym względzie żadnych wyroków, gdyż nie leży to bynajmniej w zakresie ich kompetencyi. Wątpliwości w dziedzinie poprawności językowej mogą rozstrzygać tylko ci, którzy są naprawdę twórcami języka, a więc ogół mówiących, a przedewszystkiem właściwi twórcy języka literackiego, wielcy mistrze słowa, którzy dzięki urokowi swej niezwykłej, niekiedy potężnej organizacyi duchowej, narzucają ogółowi swój język indywidualny.

Znaleźliśmy więc pewne, dające się bliżej określić granice, w których się rozciąga pojęcie poprawności językowej: poprawnem w języku jest to, co zostało uświęcone przez powszechny zwyczaj i co jako wzór do naśladownictwa zostało podane przez wybitnych pisarzów współczesnych. W większości wypadków, dwa te sprawdziany — zwyczaj powszechny i język znakomitych pisarzów — wzajemnie się uzupełniają.

Jest jednak pewien szereg zjawisk ję-

zykowych, które oceniać możemy przy pomocy jednego tylko z wymienionych sprawdzianów, mianowicie upowszechnionego zwyczaju. Do szeregu tego należą zjawiska wymawiania dźwięków językowych. Zjawisk tych, rzecz jasna, nie można oceniać na podstawie utworów piśmiennictwa. Dlatego też w tej dziedzinie wszelkie wątpliwości rozstrzyga wyłącznie upowszechniony zwyczaj. Wymowa nasza będzie poprawną, o ile, przynajmniej w zarysach ogólnych, zgadzać się będzie ze sposobem wymawiania ogółu. Ponieważ jednak dokładna obserwacya sposobów wymawiania wymaga odpowiedniego przygotowania z dziedziny fonetyki (fizyologii dźwięków mowy), przeto głos rozstrzygający w sprawie poprawności wymawiania należy się lingwistom, w szczególności tym z nich, dla których fonetyka jest specyalnym przedmiotem ich badań. W polskiej literaturze lingwistycznej mamy dotychczas dwie ogólne prace, dotyczące wymowy polskich warstw wykształconych. Jedna z nich, należąca do prof. J. Rozwadowskiego,

p. n. „Szkic wymowy (fonetyki) polskiej" została wydrukowana w I t. Mat. i Prac Kom. Jęz. Ak. Um. w Kr.; druga, pozostająca dotychczas w rękopisie, p. n. „Opis dźwiękowy języka polskiego" będzie wydrukowana w wydawanej obecnie przez Akademię Um. w Krakowie „Encyklopedyi Polskiej"; *) autorem jej jest dr. Tytus Benni.

---

*) w tomie II-im.

Książki dla wszystkich.

WYDAWNICTWO PRAWDA A PRACA M. ARCTA

TREŚĆ:

Księgarnia M. ARCTA Nowy-Swiat 53.

Arcydzieła literatury polskiej

w rozbiorach, streszczeniach i wyjątkach
z objaśnieniami H. Gallego.

229. Mickiewicz A. Grażyna. —15
316. - Sonety krymskie i inne wiersze z czasów odeskich. —20
238. Słowacki J. Balladyna. —25
363. — Mazepa. —25
364. Syrokomla W. Urodzony Jan Dęboróg. —30

Anatomja, Fizjologja.

522. Atlasik anatomiczny. 12 tablic kolorowych. —40
425. Ciało kobiety, Model rozkładany, kolorowy z objaśnieniem. —60
426. Ciało mężczyzny. Model rozkładany kolorowy. —60
98. Sterling Wł. Dr. Fizjologja człowieka, z 33 rys. —25
20. Wolberg L. Dr. Anatomja ciała ludzkiego, z 24 rys. —20

Arytmetyka.

15. Kamiński Zb. Obliczanie procentu —15
37. — Nauka szybkiego rachunku —10

Astronomja.

145. Bernstein A. Dr. O obrocie ziemi dokoła osi —15
120. Heilpern M. Jak rozpoznawać na niebie najważniejsze gwiazdy i gwiazdozbiory, z 35 rys. w tekście, —30
509. — Co to są komety i czem nam grożą. Z 23 rys. —15
19. Martin K. Słońce, opracował S. Bouffałł —15
107. — Gwiazdy, ich cechy, przyroda i ruchy, przeł. S. B. —15
515. Nawroczyński B. Mikołaj Kopernik. Szkic. —15
150. Neumayr. Ziemia i jej stanowisko we wszechświecie, streścił St. B., z 11 rysunkami. —20
86. Tołwiński G. O zaćmieniach słońca i księżyca, z rys. —10
247. — O porach roku na ziemi i innych planetach. —15
95. — O kalendarzu, jego znaczeniu, oraz reformach —15

Atlasiki przyrodnicze kieszonkowe.

522. Atlasik anatomiczny, kieszonkowy. 12 tablic kolorowych z tekstem objaśniającym. —40
191. Atlasik botaniczny, kieszonkowy, 128 rys. kolor. —40
425. Ciało kobiety. Model rozkładany, kolorowy z objaśnieniami. —60
426. Ciało mężczyzny. Model rozkładany, kolorowy z objaśnieniami. —60

26. Grzyby jadalne i trujące, z 32 tabl. kolor. Wyd. II. —60

207. — Cz. II. Z 32 tabl. kolor. —50

467. Grzyby jadalne. Atlasik kieszonkowy z rys. kolor. —40

468. Grzyby trujące. Atlasik kieszonkowy z 96 rys. kolor. —40

524. Minerały. Atlasik kieszonkowy, rozkładany. 12 tablic kolorowych z tekstem objaśniającym. —50

208. Motyle. Atlasik kieszonkowy, 129 rys. kolorowych. —40

209. Owady. Atlasik kieszonkowy, 29 rys. kolorowych. —40

533. Ptaki. Atlasik kieszonkowy z 32 tabl. barwn. i opisami. —50

367. Ptaki śpiewające. Atlasik kieszonkowy. —40

347. Rośliny kwiatowe. Opis 116 gatunków krajowych dziko rosnących z ich rysunkami na 32 tablicach barwnych i 16 czarnych. —50

366. Rośliny tatrzańskie i alpejskie. Atlasik kieszonkowy. —40

523. Ryby. Atlasik kieszonkowy, rozkładany. 12 tablic kolorowych z tekstem objaśniającym. —50

368. Zwierzęta ssące. Atlasik kieszonkowy. —40

Beletrystyka.

278. Andrejew L. Czerwony śmiech. Urywki. —30

267. Arnold E. Światło Azji. Poemat prozą przedstawiający życie i naukę Buddhy. —40

215. Barszczewski S. Obrazki amerykańskie. Cz. I —20

29. Hösick F. Nad wodą wielką i czystą. Z życia poetów nad Lemanem. —20

100. — Nad jeziora włoskim brzegiem. Lago di Como. Wspomnienia z życia Krasińskiego —15

Botanika.

26. Arctówna M. Grzyby jadalne i trujące, z 32 tablicami kolorowemi, podług H. Blüchera. Wyd. II. —50

207. — — Część II. Z 32 tablicami kolorowemi. —50

467. — Grzyby jadalne. Atlasik kieszonkowy z rys. kolor. —40

468. — Grzyby trujące. Atlasik kieszonk. z 96 rys. kol. —40

191. — Atlasik botaniczny kieszonkowy, 128 rys. kolor. —40

205. — Wskazówki do zbierania, określania i zasuszania roślin, według K. G. Lutza, z rycinami —20

206. — Etykiety do zielnika, zawierające 1230 nazw roślin —25

283. — O życiu i budowie rośliny, z 42 rysunkami. —20

347. — Rośliny kwiatowe. Opis 116 gatunków krajowych dziko rosnących, podług H. Blüchera —50

366. — Rośliny tatrzańskie i alpejskie. Atlasik kieszonkowy. 167 rysunków kolorowych —40

481. Kuczyńska A. Jak się bronią i chronią rośliny. Według K. Marillauna, Kräpelina i Weissmana. Z 37 rysunkami. —30

514. Stella-Sawicki J. dr. Dusza roślinna. Szkice z życia roślinnego, z ryc. —15

Chemja.

87. Bernstein A. Dr. O siłach chemicznych jako wstęp do chemji —15

47. Bouffałł St. Woda pod względem fizycznym i chemicznym, z rysunkami. —10

Cywilizacja.

p. Historja, Kultura, Społeczne.

Dramatyczne utwory.

(oznaczone * nadają się do Teatru amatorskiego)

463. D' Annunzio G. Córka Jorja. Tragedja pasterska, przekład M. Konopnickiej. —30
248. Bauer L. Pokonani. Rozmowy dramatyczne. —20
210. Björnstjerne-Björnson. Bankructwo. Dramat w 4 aktach, przełożył A. Strzelecki. —30
190. — Ponad siły. Sztuka. —20
182.* — Rękawiczka. Sztuka w 3 aktach, tłóm. M. Bujno. —20
159. Brieux. Przyjaciółka. Sztuka w czterech aktach. —30
158. — Wykolejeni. Sztuka, tłóm. Z. Morawski. —25
160. Felicjan. Franczeska z Ravenny. Sztuka. —10
431. Fredro Al. Sluby panieńskie, czyli Magnetyzm serca. Komedja w 5 aktach, wierszem. —20
389. — Zemsta. Komedja w 4 aktach. —20
344. Fulda L. Novella d'Andrea, sztuka w 4 aktach, przełożył L. Rygier. —40
296.* Gorczyński B. Policzek. Fragment dramatyczny —10
249. — W noc lipcową. Dramat. Wydanie II. —30
326.* — Inteligient. Scena z życia. —10
327.* — Sytuacja z dramatu. Utwór sceniczny w 1 akcie. —10
189. Hauptman G. Swięto pokoju. Katastrofa rodzinna. Sztuka, tłómaczył A. Strzelecki —25
295.* Hertz J. A. A teraz co? Obrazek dramat. w 1 akcie. —10
321.* — Związek dusz. Obrazek sceniczny —10
188. Kalidasa. Sakuntala. Sztuka, przełożył A. Strzelecki. —30
155. Maeterlinck. Joyezella. Sztuka, tłóm. A. Lange. —20
228. — Smierć Tintagilesa. —10
195.* Nani G. E. Burza w ciemności. Dramat, przełożył A. Strzelecki. —10
394. Niemcewicz J U. Powrót posła. Komedja w 3 aktach. —12
192. Nowiński J. Biała gołąbka. Poemat dramatyczny w 5 aktach. Wydanie II. —35
294.* Renard Wł. Psyche. Godzina życia artysty. Sztuka w 1 akcie. —15
230. Sewer i T. Miciński. Marcin Luba. Dramat. —20

95. Słowacki J. Książę Niezłomny. Tragedja w 3 częściach z Calderona de la Barca. —15
451. — Fantazy czyli Nowa Dejanira — (Niepoprawni). Dramat. —30
464. — Horsztyński. Dramat w 5 aktach, ze wstępem i objaśnieniami H. Gallego. —25
475. — Złota czaszka. Jan Kazimierz. Fragmenty dramatyczne. —15
157. Sofokles. Antygona, tragedja. Przekład K. Morawskiego. —15
211.* Steenbuch A. Małe dramaty. Miłość—Kamelja—Po latach. Przekład A. Strzeleckiego. —15
212.* — — Mazurek.—W mrokach. —10
156.* Verga. Rycerskość wieśniacza. Dramat, przełożył i poprzedził szkicem o weryzmie A. Strzelecki. —10
393. Zabłocki Fr. Fircyk w zalotach. Komedja w trzech aktach. —15

Etyka.

340. Foerster Fr. W. Nauka życia. Książka dla rodziców, wychowawców i nauczycieli, tłómaczyła M. Bujno-Arctowa. —35
341. — Nauka życia w przykładach. Pogadanki kształcące charakter dzieci i młodzieży. Część I. —35
546. — — Cz. II. —30
135. Herzen A. Dr. Odezwa do młodzieży męskiej. —10
161. Höffding H. Zasady Etyki, przeł. Dr. Z. Daszyńska. —15
300. Jodl Fr. Dr. Ekonomja społeczna a etyka, przekład A. Krasnowolskiego —15

Ekonomja, p. Społeczne | **Etnografja**, p. Gieografja.

Filozofja, Psychologja, Logika.

143. Achelis T. Dr. Ekstaza, streścił J. Muklanowicz. —20
275. Altenburg O, Zagadnienia praktyczne z psychologji wychowawczej. Tłum. I. Moszczeńska. —50
267. Arnold E. Swiatło Azji. Poemat prozą przedstawiający życie i naukę Buddhy, tłóm. W. Szukiewicz. —40
174. Bornstein Dr. M. Zwyrodnienie w świetle nauki współczesnej. —15
261. Brackett A. C. Jak znaleźć spokój? Przekład Antoniego Krasnowolskiego. —40
58. Brzozowski St. Józef Kremer jako pisarz, filozof i estetyk, szkic krytyczny. —15
99. — Józefa Kremera poglądy na sztukę i jej historję. —15
61. — Hipolit Taine i jego poglądy na filozofję, psychologję i historję. —20
62. — Hipolit Taine jako estetyk i krytyk. —15

71. Brzozowski St. Co jest filozofja i co o niej wiedzieć należy. Cz. I—do Kanta. Wyd. II. —20

78. — — Cz. II—od Kanta. Wyd. II. —15

273. — Logika. —30

186. — Zasady psychologji, popularnie wyłożone —15

472. Cousin W. O pięknie, przeł. z francusk. R. Simon—20

266. Deutsch E. Co to jest Talmud. Wyd. 2-gie —30

421. du Prel K. Dr. Spirytyzm. Spol. St. Brzozowski.—25

563. Hulka P. Zarathustra—twórca religji Iranu. ——

268. James W. Problem prawdy. Przetłomaczył z angielskiego W. Kosiakiewicz. —25

235. Kant Emanuel. Najpiękniejsze myśli. Ze zbioru F. Richtera, wybrał i przetłómaczył A. Krasnowolski—20

74. Lang A. Wierzenia dzikich ludów. —15

417. Libelt K. Wybór pism pomniejszych ze wstępem i objaśnieniami Dr. W. Hahna. Cz. I. Pomysły o wychowaniu ludów. —25

418. — — Cz. II. O odwadze cywilnej. —30

449. — — Cz. III. O miłości ojczyzny. —25

450. Loewenfeld L. Gienjusz i jego przedstawiciele w sztuce plastycznej. —30

538. Lubicz L. Al. Mitologja słowiańska, podług Naruszewicza, Lelewela, Bogusławskiego, Brücknera i Gruszewskiego. —40

466. Lutosławski W. Nieśmiertelność duszy i wolność woli. Listy do młodszego brata o metafizycznych zagadnieniach. —45

138. Mantegazza P. Fizjologja rozkoszy. Tłumaczył F. Wermiński. Cz. I. Rozkosze zmysłów. —40

139. — — Część II. Rozkosze uczucia. —40

139 a. — — Część III. Rozkosze umysłu. —40

151. Melinaud K. Dlaczego się płacze? Psychologja łez. Z francuskiego przełożyła Z. Grabowska. —15

152. — Psychologja namiętności. Z francuskiego przełożyła Z. Grabowska. —15

517. Notnagel H. Chwile przedśmiertne. —10

46. Prus B. O ideale doskonałości, odczyt. Wyd. II. —10

199. Ribot T. Choroby woli. Przeł. J. K. Potocki.—40

575. Szukiewicz W. Kto był Buddha i co o nim wiemy.——

119. Türk H. Człowiek genjalny, tłóm. J. Muklanowicz.—10

43. Witkowska H. Pogląd na rozwój dziejowy. —20

203. Ziegler T. Wiara i wiedza. Szkic filozoficzny. —15

Fizjologja.

240. Babak E. Dr. Mózg i system nerwowy. —20

76. Dubois Dr. Wpływ umysłu na ciało. —10

221. Kling F. Dr. O chorobach urojonych (imaginacyjnych), przełożył Dr M. G. —15

56. Kopczyński St. Dr. Znużenie, odczyt. —10
264. Lange K. Rozkosze zmysłów i rozkosze sztuki, przeł. M. Mutermilch. Cz. I. Fizjologja rozkoszy.—25
231. Levillain F. Dr. Budowa i czynności układu nerwowego, przełożył Dr. M. G. —10
358. Przedborski L. Dr. Jak poznajemy świat. Kilka słów o zmysłach. Zmysł słuchu i dźwięk. —10
37. Scholtz Fr. Dr. Sen i senne marzenia. —20
455. Sosnowski J. Z pracowni fizjologa. Podręcznik do doświadczeń fizjologicznych, z 16 rysunkami. —30
98. Sterling Wł. Dr. Fizjologja człowieka, z 33 rys. —25

Fizyka.

97. Bouffall S. Zasady mechaniki, jako wstęp do nauki fizyki, z 36 figurami. —30
113. — Krótki rys fizyki. I. O ruchu.—O siłach.—O energji. Z 11 rysunkami. —15
128. — — II. O cieczach. — O sprężystości.—O głosie. Z 16 rysunkami. —15
165. — — III. Nauka o cieple, z 4 rysunkami. —15
175. — — IV. O świetle, z 17 rysunkami. —15
131. — O prędkości światła, podł. A. Bernsteina, z rys. —10
47. — Woda pod względem fizycznym i chemicznym, z rysunkami. —10
351. Sprockhoff A. Fizyka w dziedzinie życia powszedniego, przełożył i uzupełnił Ks. Sporzyński —45
262. Umiński W. Co należy wiedzieć o elektryczności. Wykład popularny. Wyd. II, z 86 rys. —45

Gieologja.

94. Skrzyńska K. Ziemia pod względem gieologicznym, z 40 rys. w tekście. —20

Gieografja i Etnografja.

p. Krajoznawstwo.

141. Antoszka. Czechy i naród czeski. Cz. I. Opis Czech—15
452. Durham M. Czarnogórze i Albanja Szkice z podróży. Tłómaczyła M. Świderska. —25
429. Janusz W. Podręczna gieografja Europy. —20
494. Kafka J. W krainach wiecznego lodu. Z czeskiego tłumaczyła J. Kietlińska-Rudzka. Z 23 rys. —20
483. Miecz S. Opisy malownicze. Anglja. Przetłumaczył Cz. Statkiewicz, z licznemi rycinami. —35
484. — — Azja środkowa, z 7-go wyd. przeł. A. Kudelski.—20
485. — — Sahara i Nil, z 6-go wydania przetłumaczył A. Kudelski, z 6 rycinami i 2 mapami. —30

147. Miecznik A. O Serbji i Serbach. —20
177. — Macedonja i Macedończycy —20
272. Nałkowski W. Mała gieografia fizyczna, z 3 mapami i 43 rysunkami. —40
3. — Co to jest gieografja. —15
495. Nansen F. Eskimowie. Ich życie i obyczaje. Przełożył i streścił A. Strzelecki. Z licznemi rysunk. —30
178. Okszyc A. Japonja i Japończycy, podł. Lauterera. —25
486. Peters K. dr. Przez Krainę Masajów. Z dzieła: „Wyprawa na poszukiwanie Emina Paszy" przeł. A. Krasnowolski, z rycinami. —25
446. Wasilewski L. Współczesna słowiańszczyzna. Zarys etnograficzno-statystyczny. Z mapkami. —30
556. Vermon J. L. Gieografja Królestwa Polskiego. ——

Gimnastyka.

332. Biswack S. Siła, zdrowie i piękność ciała. Wskazówki rozwijania i wzmacniania układu mięśniowego za pomocą ćwiczeń ciążkami lekkiemi. Przełożył z niem. Dr. J. P. Z 10 rysunkami w tekście. —25
21. Gimnastyka domowa bez nauczyciela i przyrządów dla zdrowych i chorych, objaśniona 55 fig. Wyd. III. —20
335. Hancock Irving. Japoński system trenowania ciała, tłóm. W. Szukiewicz. Z 19 rycinami orygin. —45
336. — Japoński system trenowania ciała dla kobiet, z 32 rysunkami. —35
337. — Japoński system trenowania ciała dla dzieci, z 32 rysunkami. —40
334. Kochendorf R Dr. Gimnastyka płuc bez przyrządów. Podług układu Dr. D. M. Schrebera. Przełożył z niem. Dr. J. P. Z 13 rys. w tekście. —25

Handel.

501. Blumental L. Zarys nauki o handlu. Wyd. II. —60
54. Kempner A. St. Giełda, jej istota, cel i ustrój. —10
312. Marissiaux L. Kurs handlowy języka międzynarodowego Esperanto, ułożył Zb. Kamiński. —60
12 Monety wszystkich państw i ich wartość w rublach. —10
48. Miary i wagi wszystkich krajów na kuli ziemskiej. —10
9 Pieniądze, ich powstanie, rozwój i stan dzisiejszy. —10
505. Służewski Wł. Zarys historji handlu w Polsce. —20
423. Wiśniakowski Al. J. Buchalter-Samouk. Popularny wykład teoretyczny i praktyczny buchalterji podwójnej zwanej „włoska". —40
424. — — Cz. II. Wzory książek. —50
543. — Słownik wyrazów i wyrażeń handlowych. —60

Hygjena.

p. Lecznictwo. Pielęgnowanie dzieci. Wychowanie fizyczne.

288 Anty. Al. Koholik. Pijaństwo—nasz wróg. 07½
329. Bunge G. Dr. Zatrucie alkoholem i zwyrodnienie. —10
126. Drzewiecki J. Dr. Mięso czy pokarmy roślinne? Wskazówki dietycznego odżywiania się. Wyd. II. —10
319. Fournier A. Dr. Dla naszych synów, gdy dojdą do dojrzałości fizycznej. Rady lekarza. —10
17. Fülly E. Jak zachować zdrowie, urodę i młodość. —10
23. Gałecki St. Dr. Pasorzyty ludzkie wewnętrzne i zewnętrzne, (z 20 rysunkami). —10
222. Gotthilf-Traenhart Dr. Jak zachować się wiosną, latem, jesienią i zimą? oprac. dr. Wolberg. —20
135. Herzen A. Dr. Odezwa do młodzieży męskiej. —10
4. Kneipp S. Ks. Jak żyć potrzeba? Wskazówki i rady. —10
317. Kopczyński St. Dr. Hygjena i szkoła. —20
234. Levillain F. Dr. Hygjena ludzi nerwowych. —15
456 Lahman H. Zdrowotny sposób życia. Opracował A. Madejski. —08
1 9. Marchlewska B. Co każdy człowiek o hygjenie wiedzieć powinien. I. Mieszkanie i odzież. —15
3[illegible]4. Miklaszewski W. Dr. Cztery żywioły w życiu człowieka. I. Woda. —30
355. — Wróć do przyrody. I. O źródłach siły w ustroju. Praca. Wstrzemięźliwość. —15
356. Miklaszewski W. Dr. Wróć do przyrody. II. Nadużycia. —20
357. — — III. Odpoczynek. —20
318. Niedzielski K. Dr. Uwagi i rady lekarza przydatne w życiu codziennem. —25
83 Wolberg L. Dr. Jak żyć aby być zdrowym. —10
398. Zawadzki J. Dr. Jak powinniśmy mieszkać. —06
399. — Jak powinniśmy jadać. —06

Historja.

102. Antoszka. Działalność kobiet czeskich i ich udział w odrodzeniu Czech. —20
411. — Czechy i naród czeski Cz. II. Historja Czech. —30
427. Bartoszewicz K. Rzeczpospolita Babińska. —30
521. Boreyko J. Dwadzieścia lat bohaterstwa i zawiedzionych nadziei (1795—1815). —45
375. Charakterystyki historyczne, wybrała i streściła H. O.
I. K. Szajnocha. Bolesław Chrobry —5
376. — II. K. Szajnocha. Władysław Łokietek —5
377. — III. J. Szujski. Kazimierz Wielki —5
378. — IV S. Smolka. Wojewoda Sieciech —8

379. Charakterystyki historyczne. V. S. Smolka. Jadwiga. —6
380. — VI. Wł. Smoleński. Szlachta w świetle własnych opinji. —6
381. — VII. K. Szajnocha. Wielkopolska a Małopolska w wieku XIV —5
473. Falski M. Dzieje początków pisma, z rysunkami. —20
503. Gąsiorowska N. Historja zakonów w Polsce. —30
519. Glatman L. Wielka wojna. Szkic historyczny. —45
447. Gobineau J. hr. Odrodzenie. Sceny historyczne. Przekład, przedmowa i objaśnienia A. Strzeleckiego Część I. Savonarola, —60
462. — — Cz. II. Cezar Borgia. Cz. III Juljusz II-gi. —60
544. — — Cz. IV. Leon X. Cz. V. Michał Anioł. —60
400. Gomulicki W. Trzy królowe. Portrety historyczno-estetyczne. —30
384. Jankowski Cz. Ks. Bohaterowie polscy. Karol Chodkiewicz, Kazimierz Pułaski, Ks. Józef Poniatowski —25
383. Kilińskiego Jana Pamiętniki o rewolucji w Warszawie w roku 1794-ym. —25
59. Kochanowski J. K. O heraldyce czyli o znajomości herbownictwa, z 20 rysunkami. —20
38. — Początki walki Słowiańsko-niemieckiej. —20
513. Korzon T. Grunwald. Ustęp z dziejów wojennych. —12
241. Koszutski W. Nasze prababki. Szkic historyczno-obyczajowy. —15
382. Królowie i książęta Polscy. 30 portretów według rys. J. Matejki z notatkami biograficznemi —25
250. Kwieciński Z. Dzieje wypraw krzyżowych, podług Michauda i innych źródeł. —35
289. Łuniński E. Przed wyprawą wiedeńską. Studjum historyczne. —25
147. Miecznik A. O Serbji i Serbach. —20
177. — Macedonja i Macedończycy. —20
478. Ochorowicz J. Pierwiastki charakteru narodowego. Szkic z psychologji i kultury pierwotnej Słowian centralnych —40
39. Offmański M. Dola i niedola Jana Sobieskiego. —25
479. — Dzieje Warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół nauk (1800—1832). Streszczenie z dzieła Aleksandra Kraushara. —60
114. — Grunwald, monografja historyczna. —20
480. — Królestwo Polskie (1815—1830). Rys historyczny z tablicami statystycznemi. —60
314. — Pamiątki po Piastach i Jagiellonach pozostałe w wierzeniach, tradycji i zabytkach. —45
315. — Słownik miejscowości, w których znajdują się zabytki z czasów Piastowskich i Jagiellońskich. —40
178. Okszyc A. Japonja i Japończycy, podług Lauterera—25

441. Rakowski K. Dzieje ekonomicznego rozwoju Polski (do czasu upadku państwa polskiego) Cz. I —35
442. — — Część II. —25
132. Sempołowska S. Starożytna Grecja i jej urządzenia—20
505. Służewski Wł. Zarys historji handlu w Polsce.—20
93. Smoleński Wł. Rządy pruskie na ziemiach polskich 1793—1807. —15
28. Szajnocha K. Wojna o cześć kobiety. —10
217. — Jadwiga i Jagiełło, streścił E. Łuniński. Część I —15
218. — Jadwiga i Jagiełło. Cz. II. —20
219. — Cz. III. —20
374. Szulc Fr. Polska w r. 1793. Pamiętnik historyczny, według jego podróży. —60
88. Tatomir L. Król Kazimierz Wielki. —25
89. — Mikołaj Wierzynek. —10
125. Tarde S. Społeczeństwo i historja, streścił A. Lange—15
446. Wasilewski L. Współczesna słowiańszczyzna. Zarys etnograficzno-statystyczny. —30
520. Wawrzeniecki M. Słowianie doby przed i wczesno historycznej. —25

Języki obce.

412. Antoszka. Podręcznik do poznania praktycznie języka czeskiego, oraz rozmówki polsko-czeskie. —25
333. Belmont Leo. Esperanto. Najłatwiejsza metoda wierszem. —15
510. Grabowski A. Słownik polsko-esperancki. Wydanie mniejsze, skrócone. —75
256. Kutner S. Słowniczek kieszonk. polsko-niemiecki. —75
257. — Słowniczek kieszonk. niemiecko-polski. —75
(te same słowniki w opr. w płótno ang. po 90 kop.)
312. Marissiaux L. Esperanto, język międzynarodowy. Kurs handlowy, ułożył Zb. Kamiński. —60
307. Rozmowy polsko-angielskie —55 w oprawie —75
308. — — francuskie —55 — —75
09. — — niemieckie —55 — —75
310. — — rosyjskie —55 — —75
306. Wąsikowski K. Słowniczek kieszonkowy polsko-niemiecki i niemiecko-polski —75, w oprawie—90
54. Veys-Chabot Th. Słownik francusko-polski, w opr.—90
352. Zakrzewski A. Historja i stan obecny języka międzynarodowego Esperanto. —15
197. Zamenhof L. Dr. Esperanto. Język międzynarodowy. Część I. Gramatyka i ćwiczenia —25
198. — — Część II. Słownik. —15
331. — — Słownik Esperanto-polski. —15

Język polski.

263. Arcta Słowniczek 9400 wyrazów, wyrażeń i zwrotów cudzoziemskich, kop. 60; w oprawie —80
170. Arcta Słowniczek wyrażeń i przysłów cudzoziemskich —25
184. Galle H. Krótka stylistyka. —15
194. — Teorja prozy i poezji w zarysie. —25
299. — Słowniczek wyrazów o pisowni wątpliwej, z podziałem na zgłoski, podług pisowni filologów. —20
123. Krasnowolski A. Najpospolitsze błędy językowe, zdarzające się w mowie i piśmie polskiem. —25
136. — Słowniczek frazeologiczny. Poradnik dla piszących —60
297. — Przenośnie mowy polskiej. Część I. —35
298. — — Część II. —30
244. — Główne zasady składni polskiej. —20
428. Magiera J. Rozwój języka polskiego. Zarys. —15
50. Prawidła pisowni polskiej ułożone według uchwał Akademji Umiejętności w Krakowie. Wyd. drugie. —10
260. Passendorfer A. Słowniczek błędów językowych i najważniejszych prawideł gramatycznych. —40
193. Radliński L. Wyrazy obce w „Sonetach Krymskich" Mickiewicza, opracowane etymologicznie, —10

Kolekcjonowanie i hodowla.

205. Arctówna M. Wskazówki do zbierania, określania i zasuszania roślin, podług G. Lutza. —20
206. — Etykiety do zielnika. 1230 kartek z nazwami roślin, rodzin i gatunków. —25
454. Czerwiński K. Kolekcjonowanie zwierząt. Metody naukowe, z 41 rysunkami. —40
328. Dyakowski B. Wskazówki do hodowli motyli, oraz urządzania zbiorów, z 17 rysunkami. —15
41. Kalinowski K. Hodowla ptaków śpiewających. —15
444. Kanarek, jego rozmnażanie, hodowla i leczenie chorób. Wyd. II. —15
502. Piesek pokojowy. Jego rasy, hodowla, choroby i ich leczenie. Z 25 rycinami. —30
416. Prószyński K. Akwarjum pokojowe. Krótkie wskazówki dla miłośników, z 39 rysunkami. —20

Krajoznawstwo.

487. Chmielewski K. Twoje ziemie, twoje wody. Szkice malownicze z kraju, z 9 rysunkami. —35
488. Dybczyński. Z teki turysty. Opis 88 milowej pieszej podróży po kraju. Z licznemi rycinami —50
576. — Przewodnik po górach Swiętokrzyskich (Łysogórach). —25

489. Gloger Z. Białowieża. Malownicze opisy puszczy Białowieskiej i podróży do niej, z rycinami. —25
490. Janowski A. Wycieczki po kraju, z licznemi rycinami i mapami. Cz. I. Kielce, Chęciny, Góry S-to Krzyskie. Radom. Wyd. II. —40
491. — — Cz. II. Opatów, Ujazd, Klimontów, Ossolin, Sandomierz. Wyd. II. —40
492. — — Cz. III. Puławy, Kazimierz, Janowiec, Nałęczów. Wyd. II. —40
493. — — Cz. IV. Na szlaku nowej kolei Warszawa-Kalisz: (Łowicz, Łódź, Sieradz). —40
8. Nałkowski W. Krajoznawstwo i jego stosunek do gieografji. —15

Kwestja kobieca.

102. Antoszka. Działalność kobiet czeskich i ich udział w odrodzeniu Czech. —20
180. Dohm J. Z dziejów ruchu kobiecego, streściła M. Glotzówna. —25
92. Marrené W. Kobieta czasów obecnych. —15

Kultura.

p. Historja, Społeczne.

473. Falski M. Dzieje początków pisma, z rysunk. —20
478. Ochorowicz J. Pierwiastki charakteru narodowego. Szkic z psychologji i kultury pierwotnej Słowian centralnych. —40
506. O jezyku ludzkim i jego rozwoju. Podług dzieł Whitneja i dr. Medingera. 15
457. Wawrzeniecki M. Cechy polańskie w polskiej sztuce. —20

Lecznictwo. Hygiena.

274. Boas Dr. Dyeta i wskazówki dla chorych na kiszki, oprac. Dr. L. Wolberg. —25
104. Dunin T. Dr. Suchoty płuc i jak skutecznie z niemi walczyć można. —10
101. Gałecki S. Dr. Wykład popularny o suchotach płucnych. Wyd. II. —25
5. Kneipp ks. Moje leczenie wodą. I. Zabiegi wodolecznicze. —10
6. — — II. Apteczka domowa. —10
7. — — III. Jak leczyć choroby. —15
232. Levillain F. Dr. Układ nerwowy i jego choroby. —10
233. — Przyczyny chorób nerwowych, przełoż. Dr. M. G. —15
234. — Hygjena ludzi nerwowych, przełożył Dr. M. G. —15
440. Łagowski St. Dr. Co to jest gruźlica (Suchoty) i jak się od niej chronić należy? —15

176. Łazarowicz K. Dr. Pierwsza pomoc w nagłych wypadkach, z 50 rysunkami. —25
285. — Co to jest cholera i jak ją zwalczać. —10
196. — Pielęgnowanie chorych w domu, podł. Dr. Stoeckera, z 17 rysunkami. —25
293. Ołtuszewski Wł. Dr. Niedorozwój psychiczny. Istota, zapobieganie i leczenie. —10
330. — Niemota, bełkotanie, mowa nosowa, jąkanie, oraz hygjena mowy. Z 5 rysunk. —20
72. — Zboczenia mowy: Niemota, bełkotanie, mowa nosowa, jąkanie, z rysunkami. —10
140. Powietrze i słońce, jako najlepsze środki lecznicze, według dr. R. Lamsdorffa, G. Martina, G. Ditricha i in. —15
55. Sterling Wł. Dr. Cierpienia nerwowe. —15
25. — Jak powinien zachować się chory na żołądek. —15
460. — O artretyzmie i cierpieniach pokrewnych według Dr. Krakauer'a —20
469. — O bólu głowy i jego leczeniu, według Moebiusa, Oppenheim'a, Dubois. —10
430. Szokalski K. Dr. Bakterje w przemyśle i lecznictwie. Z 19 rysunkami. —25
574. Szymanowski Z. Dr. Jak sobie radzić do przybycia lekarza. Podług D-ra H. Bartscha. ——
286. Tchórznicki J. Dr. Przewodnik dla służby zdrowia (sanitarzy), podczas epidemji cholery. —15

Literatura polska.

p. Życiorysy.

108. A. R. Humor staropolski w poezji XVI i XVII w. —15
118. Brzozowski St. Stanisław Wyspiański jako poeta. —20
82. Bujno M. Narcyza Żmichowska, jej życie i dzieła. —20
277. Chlebowski B. Mikołaj Rej i jego charakterystyka —30
67. Galle H. Aleksander Swiętochowski. —15
90. — Józef Korzeniowski, jego życie i dzieła. —20
111. — Adam Asnyk. —20
148. — O poematach M. Konopnickiej. Prometeusz i Syzyf. Pan Balcer w Brazylji. —10
529. Gawalewicz M. Poeta promienisty (Tomasz Zan), z przedmową Al. Kraushara. —25
571. Gliński K. Józef Bohdan Zaleski. ——
572. — Konstanty Gaszyński. ——
573. — Maurycy Gosławski. ——
545. Gomulicki W. Złotousty. O Piotrze Skardze, jako człowieku, kapłanie, mówcy, pisarzu i patryocie. Szkic popularny. —20
245. Gorski S. Dziennikarstwo polskie. Zarys historyczny —20

434. Grabowski T. Dr. Juljusz Słowacki, jego życie i charakter. Część I. Młodość (1809—1836). —30
435. — — Część II. Lata dojrzalsze. (1837—1842). —30
504. — — Część III. Lata ostatnie (1843—1849). —30
77. Hösick F. Juljan Klaczko. Sylwetka literacka. —10
42. Kozłowski St. Marja Konopnicka. Szkic krytyczny —20
60. Łagowski Fl. Historja literatury polskiej w zarysie. Część I. Literatura polska do wieku XVI. —15
84. — — II. Wiek XVI. —20
112. — — III. Pierwsza połowa wieku XVII. —15
142. — — IV. Druga połowa XVII wieku. —15
172. — — V. Wiek XVIII i XIX do Mickiewicza. —30
362. — — VI. Od Mickiewicza do r. 1850 —35
409. — — VII. Epoka Mickiewiczowska (C. d.) Powieść i proza naukowa do r. 1863. —15
465. — — VIII. Po roku 1863. —30
11. — Ignacy Krasicki i jego dzieła. —15
22. — O komedjach Aleksandra hr. Fredry (ojca). —20
34. — Jan Kochanowski, życie i dzieła. —15
45. — Kazimierz Brodziński; życie i dzieła. —10
117. Nitowski J. Eliza Orzeszkowa. —15
246. — Józef Ignacy Kraszewski i jego dzieła. —10
282. Przewóski E. Maurycy Mochnacki, jako krytyk literatury —15
153. Pseudonimy i kryptonimy pisarzów polskich, zebrała I. Z — 25
239. Sierzputowski T. Polska poezja romantyczna. Część I. Historja romantyzmu. —20
253. — — Część II. Historja romantyzmu. —15
537. Słowacki J. Wybór listów. Część I. —30
547. — — — Część II. —35

Literatura powszechna.

391. Brodzki Zb. Historja literatury francuskiej. Podług Lansona i inn. Cz. I. Wieki średnie. Odrodzenie. —25
410. — — Część II. Wiek XVII. —25
420. — — Część III. Wiek XVIII. —25
448. — — Część IV. Pierwsza połowa w. XIX-go. —30
555. — — Część V. Druga połowa w. XIX-go. ——
61. Brzozowski St. Hipolit Taine i jego poglądy na filozofję, psychologję i historję. —20
62. — Hipolit Taine jako estetyk i krytyk. —15
530. Dzieje literatury rzymskiej w zarysie, podług Joachima i Baumgartena. Z wyjątkami z pisarzów łacińskich. —45
527. Karásek J. dr. Dzieje literatur słowiańskich. Cz. I. Literatura dawniejsza do czasów odrodzenia; przełożył M. Wawrzycki. —50

508. Karásek J. dr. Dzieje literatur słowiańskich. Część II. Wiek dziewiętnasty. ——
436. Kwiatkowski R. Literatura Arabska. —30
369. — Literatura Chińska. —15
370. — Literatura Egipska. —15
396. — Literatura Japońska. —20
397. — Literatura Indyjska. —15
422. — Literatura Babilońsko-Assyryjska. —20
541. — Literatura Perska. ——
392. Lange A. Krótki zarys literatury powszechnej Cz. I. Literatura starożytna i średniowieczna. —15
408. — — Cz. II. Literatura ludów romańskich —15
419. — — Cz. III. Literatura ludów germańskich. —30
470. — — Cz. IV. Literatura ludów Słowiańskich. —40
345. — Sintaisi-Sho. Poeci nowo-japońscy, z dodaniem zarysu dziejów literatury japońskiej w XIX wieku. —20
453. Mickiewicz A. Literatura słowiańska wykładana w Kolegjum Francuskiem. Streszczenie według tłomaczenia F. Wrotnowskiego. —45
115. Osterloff W. Zarys historji literatury niemieckiej. Część I. Od czasów najdawniejszych do Klopstocka. —15
129. — — Część II. Od Klopstocka do Göthego. —10
163. — — Część III. Od Göthego do Schillera. —15
173. — — IV. Szkoła romantyczna.—Młode Niemcy. —20
183. Pipin A. Historja literatury słoweńskiej. —2
214. Wrzesień A. Lord Byron jego żywot i dzieła. —15

---

130. Homera Iljada, streścił i opracował A. Lange. —25
154. Homera Odysseja, streścił A. Lange. —25
167. Król K. Cyd. Poemat średniowieczny hiszpański. —20
290. — Frytjof. Opowieść skandynawska. —30
325. Wergiljusz Publjusz. Eneida, oprac. K. Król. —40

Logika.

273. Brzozowski St. Logika. —30
500. Struve H. Logika elementarna. Z dodaniem słownika terminów logicznych. —75

Mineralogja.

524. Minerały. Atlasik kieszonkowy rozkładany. 12 tablic kolorowych, z tekstem objaśniającym. —50
323. Sprockhoff A. Ze świata mineralnego. Spolszczył Ks. Sporzyński. Z 50 rysunkami. —35

Mleczarstwo.

292. Dąbrowa-Szremowicz Z. Mleczarstwo. Część I. Mleko, jego skład, własności, braki i sposób dobywania —20
313. — Część II. Chów bydła mlecznego. —25

Muzyka.

35. Al-Ar. Fryderyk Chopin; jego życie i dzieła. —10
52. — Stanisław Moniuszko; jego życie i dzieła. —10
96. Hanslick E. Dr. O pięknie w muzyce. —30
73. Mendes C. Ryszard Wagner i jego dramaty. —20
537. Opieński H. Chopin, jako twórca. Objaśnienie jego utworów. —25
348. Roguski G. Słowniczek znakomitych muzyków. —25
10. — Pierwsze zasady muzyki, podług Hellera. Wyd. II. —15
216. Rutkowski Z. Wskazówki dla uczących początków gry fortepianowej. —30
18. Słowniczek wyrazów i wyrażeń używanych w muzyce. —25
31. Słonecki K. Zasady kształcenia głosu oraz mowy prawidłowej. Wyd. III. —10
185. Zawirski M. Nauka harmonji w streszczeniu. —40

Myśli i Aforyzmy.

223. Meandry. Strzępy myśli rozwianych, ze wspomnień Felicyana. —30
235. Kanta Najpiękniejsze myśli. Ze zbioru Dr. R. Richtera wybrał i przełożył A. Krasnowolski. —20

Meteorologja.

508. Gorczyński W. Prawidła pogody, oparte na spostrzeżeniach meteorologicznych. Z 5 rysunkami. —10

Nowele i Powieści.

251. Busse K. Marko Taras. Obrazek z natury przełożyła Marja Bujno. —10
252. — Nowele szkolne, tłómaczyła M. Bujno. —10
349. Czajkowski M. Kirdżali. Powieść naddunajska. t. I —25
350. — — — — II —25
259. Dalgas, Egge, Krag, Björnson i inni. Nowele Skandynawskie. —25
236. Garborg Arne. Górskie powietrze i inne opowieści, przeł. z oryg. norweskiego J. Klemensiewiczowa —10
390. Goszczyński S. Król zamczyska. Powieść. —20
224. Heijermans. Wnętrza. Służąca. — Małżeństwo. —15

385. Junosza Klemens. Wilki —08
386. — Z pamiętników roznosiciela. —08
401. — Młynarz z Zarudzia. Obrazek wiejski. —10
402. — Szkice z natury. Muzykanci. Wojtek Węcior —08
403. — Pokój przy familji. —08
413. — Niekosztowna kuracja. Grabarz Książek. —08
414. — W powodzi kwiatów. Gdy konwalje zakwitną. —08
415. — Oryginał z Piskorzewa. —15
258. Karmen. Dzikusy. Szkice z życia robotników w porcie odeskim. —30
322. Kipling R. Z pod nieba Indji. Nowele. —15
290. Król K. Frytjof. Opowieść z opowiadań skand. —30
167. — Cyd. Poemat średniowieczny hiszpański. —20
280. Lagerlöf S. Legendy o Chrystusie, tłómaczyła M. Markowska. —30
226. Wells. Nowele, tłómaczył A. Lange. —20
325. Wergiljusz Publjusz. Eneida, oprac. K. Król. —40
284. Wilkoński A. Wybór ramot i ramotek. —30
279. Zola E. Powódź. Obrazek, tłóm. Al-Ar. —10

Paleontologja.

518. Dybczyński T. Wiadomości początkowe z paleontologji, z 50 rysunkami. —35

Pielęgnowanie dzieci.

p. Wychowanie fizyczne

164. Bączkiewicz Dr. O żywieniu niemowląt. —20
338. — Jak zachować zdrowie niemowląt. —10
339. — Jak ochraniać dzieci od chorób zakaźnych. —30
305. Handelsmann B. Wskazówki dla rodziców i wychowawców. —10
14. Kneipp S. ks. Jak pielęgnować dzieci zdrowe i jak leczyć chore. —10
373. Korybut-Daszkiewicz B. Dr. Pielęgnowanie dziecka chorego. —30
110. Sterling Wł. Dr. Dziecko nerwowe. —20
146. Trump J. Dr. Hygjena wieku dziecięcego, opracował Dr. Wł. Sterling. —20
371. — Hygjena wieku szkolnego, opr. Dr. W. Sterling. —30
105. Vögtlin M. Dr. Pielęgnowanie dziecka w pierwszym roku życia, spolszczył dr. Szymanowski. —20
281. Wolberg L. Dr. Zdrowie dziecka. Przewodnik dla rodziców, podług K. Hochsingera. Z 14 ryc. —60

Pedagogika p. Wychowanie.

Pielęgnowanie ciała p. Hygjena

Podróże.

p. Gieografja.

487. Chmielewski K. Twoje ziemie, twoje wody. Szkice malownicze z kraju, z 9 rysunkami. —35
488. Dybczyński. Z teki turysty. Opis 88 milowej pieszej podróży po kraju. Z licznemi rycinami. —50
576. — Przewodnik po górach Swiętokrzyskich (Łysogórach. —25
452. Durham M. Czarnogórze i Albania. Szkice z podróży. Tłumaczyła M. Swiderska. —25
489. Gloger Z. Białowieża. Malownicze opisy puszczy Białowieskiej i podróży do niej, z rycinami. —25
461. Hartinghowa Z. Przewodnik po ziemi Kaszubskiej, z 20 rysunkami. —40
29. Hosick F. Nad wodą wielką i czystą. Z życia poetów nad Lemanem. —20
100. — Nad jeziora włoskim brzegiem. Lago di Como.—15
490. Janowski A. Wycieczki po kraju, z licznemi rycinami i mapami. Cz. I. Kielce, Chęciny, Góry S-to Krzyskie, Radom. Wyd. II. —40
491. — — Cz. II. Opatów, Ujazd, Klimontów, Ossolin, Sandomierz. Wyd. II. —40
492. — — Cz III. Puławy, Kazimierz, Janowiec, Nałęczów. Wyd. II. —40
493. — — Cz. IV. Na szlaku nowej kolei Warszawa-Kalisz. — (Łowicz, Łódź, Sieradz). —40
269. Zakopane i jego okolice. Przewodnik dla zwiedzających, z planem i 10 rysunkami. —30

Poezje.

539. Brodziński K. Wiesław. Sielanka. Wydanie nowe.—06
564. — Wybór poezji. Ze wstępem i objaśnieniami Piotra Chmielowskiego. ——
477. Chmielewski K. Mgły. Opowieść tęsknot wierszem. —30
459. Goszczyński S. Zamek Kaniowski. Powieść z objaśnieniami H. Gallego —15
130. Homera Iljada. Streścił i opracował A. Lange. —25
154. — Oddysseja. Streścił i opracował A. Lange. —25
108. Humor staropolski w poezji XVI i XVII w., wybrał A. R.—15
565. Kochanowski J. Wybór poezji. Ze wstępem i objaśnieniami P. Chmielowskiego. Cz. I. Odprawa posłów greckich Tragedja. ——
566. — — Cz. II. Poematy. ——
567. — — Cz. III. Sobótka. Treny. ——
568. — — Cz. IV. Pieśni (wybrane). ——
569. — — Cz. V. Fraszki (wybrane). ——

388. Krasiński Z. Przedświt. Objaśnił J. Michalski. —10
512. — Poezje liryczne. Cz. I. —15
516. — — Cz. II. —10
526. — — Cz. III. —10
525. — Noc letnia. —15
550. — Nieboska Komedja. Ze wstępem podług „Historji literatury" prof. St. Tarnowskiego i objaśnieniami. ——
552. — Irydjon. Ze wstępem podług „Historji literatury" prof. St. Tarnowskiego i objaśnieniami. ——
531. Krasicki J. Satyry. —15
227. Lange A. Księga sonetów poetów polskich, 175 najpiękniejszych sonetów. —75
345. Lange A. Sintaisi-Sho. Poeci nowo-japońscy. Wybór. —20
507. Lermontow M. Demon. Przełożył M. M. Bożywoła-Poznański. —15
511. Malczewski A. Marja. Powieść ukraińska. —12
223. Meandry. Strzępy myśli rozwianych, ze wspomnień Felicyana. —30
532. Mickiewicz A. Ballady i romanse. —15
542. — Grażyna. Powieść litewska. Wstępem i objaśnieniami opatrzył Adolf Strzelecki. —15
551. — Poezje liryczne. Cz. I. Ze wstępem i objaśnieniami. ——
553. — Sonety Krymskie, Farys, Szanfary, Almotenabbi. Z przedmową Henryka Gallego i objaśnieniami. ——
558. — Poezje liryczne. Cz. II. ——
559. — — — Cz. III. ——
560. — — — Cz. IV. ——
561. — Giaur. ——
445. Morsztyn J. A. Poezje. Wybór. Z przedmową i objaśnieniami A. Strzeleckiego. —30
437. Słowacki J. Poezje. Z objaśnieniami P. Chmielowskiego. Cz. I. Szanfary. Hugo. Mnich. Arab. —10
438. — — Cz. II. Jan Bielecki. —05
439. — — Cz. III. Zmija. —10
443. — — Cz. IV. Lambro. —10
534. — Poezje liryczne. —25
535. — Genezis z ducha, z przedmową A. Langego. —10

Przyroda.

p. Botanika, Zoologja, Chemja, Fizyka.

47. Bouffałł S. Woda pod względem fizycznym i chemicznym, z rysunkami. —10
63. — O powietrzu. —10
131. — O prędkości światła, podług A. Bernsteina, z rys. —10
150. — Ziemia i jej stanowisko we wszechświecie, podług Neumayra, z rysunkami. —20
166. — Wulkany, przez K. Martina. Trzęsienia ziemi, przez Dr. Meuniera, z 5 rysunkami. —15

496 Bölsche W. Dni stworzenia. (Malowniczy opis powstawania świata). Przełożył J. Babiński. Z rycin. —50

570. — Szkice zoologiczne, opracował Dr. P. Jankowski. Cz. III. Prahistorja żołądka. ——

497. Jezierski F. i Sosnowski J. Zarys biologji ogólnej. Z licznemi rycinami. —40

65. Kulwieć K. Organizm jako społeczeństwo komórek. —10

387. Kaufman M. O pochodzeniu gatunków. Teorja Darwina, z rysunkami —15

85. Mach E. Dr. O widzeniu. O symetrji. Odczyty popularno-naukowe, z rysunkami. —10

549. Minkiewicz R. Rozwój ziemi i życia. ——

562. — Pochodzenie człowieka. ——

416. Prószyński K. Akwarjum pokojowe. Krótkie wskazówki dla miłośników, z rysunkami. —20

455. Sosnowski J. Z pracowni fizjologa. Podręcznik do doświadczeń fizjologicznych, z 16 rysunkami. —30

404. Wróblewski K. Granice pomiędzy światem roślinnym a zwierzęcym. —15

498. Ziegler H. E. Dr. prof. O obecnym stanie descendencji w zoologji. Z rysunkami. —20

Psychologja.

p. Filozofja, Fizjologja, Wychowanie.

Religje.

267. Arnold E. Światło Azji. Poemat prozą przedstawiający życie i naukę Buddhy. —40

266. Deutsch E. Co to jest Talmud, Wyd. II. —30

563. Hulka P. Zarathustra—twórca religji Iranu. ——

74. Lang A. Wierzenia dzikich ludów. —15

575. Szukiewicz W. Kto był Buddha i co o nim wiemy. ——

Rolnictwo.

287. Godlewski E. Dr. Pogadanki o pokarmach roślinnych i nawozach sztucznych. —20

Rozmowy.

p. Języki obce.

Różne.

116. Danielewicz B. Ubezpieczenie życiowe. —15

458. Heilpern M. W jaki sposób powstał i jak jest zbudowany kinematograf. Z 30 rysunkami. —25

41. Kalinowski K. Hodowla ptaków śpiewających. —15

32. Kamiński Z. Nauka gry w szachy. Wyd. II. —20

444. Kanarek, jego rozmnażanie hodowla i leczenie chorób. Wydanie II. —15

304. Programy wszystkich rosyjskich partji politycznych. —25
502. Piesek pokojowy. Jego rasy, hodowla, choroby i ich leczenie. Z 25 rycinami. —30
24. Przepisy właściwego zachowania się wśród ludzi. —20
540. Szumlańska P. 555 rad i doświadczeń gospodarskich. —20

Samokształcenie.

p. Wychowanie.

Słowniki

263. Arcta Słowniczek 9400 wyrazów, wyrażeń i zwrotów cudzoziemskich, kop. 60; w oprawie—80
170. — Słowniczek wyrażeń i przysłów cudzoziemskich. —25
299. Galle H. Słowniczek wyrazów o pisowni wątpliwej, z podziałem na zgłoski, podług pisowni filologów. —20
510. Grabowski A. Słownik polsko-esperancki. Wyd. mniejsze, skrócone. —75
136. Krasnowolski A. Słowniczek frazeologiczny. Poradnik dla piszących. —60
256. Kutner S. Słowniczek kieszonkowy polsko-niemiecki.—75
257. — Słowniczek kieszonkowy niemiecko-polski. —75
(te same słowniki w opr. w płótno ang. po 90 kop.).
260. Passendorfer A. Słowniczek błędów językowych i najważniejszych prawideł gramatycznych. —40
306. Wąsikowski K. Słowniczek kieszonkowy polsko-niemiecki i niemiecko-polski. kop. 75, w opr.—90
543. Wisniakowski Al. J. Słownik wyrazów i wyrażeń handlowych. —60
554. Veys-Chabot Th. Słownik francusko-polski, w opr.—90
198. Zamenhof L. Dr. Esperanto. Język międzynarodowy. Cz. II. Słownik. —15
331. — Słownik esperanto-polski. —15

Społeczne.

p. Kwestja kobieca.

288. **Anty. Al. Koholik.** Pijaństwo—nasz wróg. 7½
81. Barszczewski S. Polacy w Ameryce. Zarys obecnego stanu wychodźtwa polskiego. —15
248. Bauer L. Pokonani. Rozmowy dramatyczne —20
324. Białecki A. Dr. Prawo w życiu ludzkiem, wykład popularny. —35
329. Bunge G. Dr. Zatrucie alkoholem i zwyrodnienie. —10
116. Danielewicz B. Ubezpieczenia życiowe. —15
57. Golińska Z. Dr. Nauka o ludności. —10
70. — Alkoholizm i społeczeństwo. —10
300. Jodl Fr. Dr. Ekonomja społeczna a etyka, przekład A. Krasnowolskiego —15

51. Kozłowski W. M. Jak jest za Oceanem. —15
476. Kurnatowski J. O solidaryzmie —15
303. Lange J. O prawach kobiety jako żony i matki, —25
53. Marchlewski J. B. Dr. Ekonomja polityczna, czem jest i czego uczy. Wyd. 2-gie. —15
1. Oszczędność — droga do dobrobytu, podług Wecla i Smilesa, opracowali K. K. i Z. K. Wyd. II. —10
91. Pietkiewicz Z. Walka z nędzą. —20
127. — Z naszych stosunków ekonomicznych. Kapitały obce w przemyśle polskim. Cła. Artele. —20
499. — Zrzeszenia wiejskie. Dźwignia kultury i dobrobytu. Spółki, Związki, Kółka roln. —45
304. Programy wszystkich rosyjskich partji politycznych. —25
441. Rakowski K. Dzieje ekonomicznego rozwoju Polski (do czasu upadku Państwa Polskiego). Cz. I. —35
442. — — Cz. II. —25
361. Spencer H. Zasady Socjologji, streścił Antoni Wróblewski —30
433. — — Część IV. Instytucje obrzędowe. —20
254. Szukiewicz W. Zasady ruchu współdzielczego. —25
291. — Zarys Ewolucji ekonomiczno-społecznej (Ideały Fabjuszów). —25
557. — Miasto przyszłości. Zagadnienie kulturalne. ——
125. Tarde. Społeczeństwo i historja, streśc. A. Lange. —15
301. Ustawa normalna Towarzystw Wzajemnej Pomocy. —10
302. Ustawa norm. Tow. Współdzielczych Spożywczych. —10

Szkice literackie.

270. Galle H. Epopeja Napoleońska w Popiołach Stefana Żeromskiego. —15
171. Offmański M. Przyczynek do życiorysu Asnyka. —15
213. Pilecki A. Poeta i świat. Odczyty. —20
156. Strzelecki A. Szkic o weryzmie. —10

Szkolnictwo.

p. Wychowanie.

Sztuka.

62. Brzozowski S. Hipolit Taine jako estetyk i krytyk —15
99. — Józefa Kremera poglądy na sztukę i jej historję. —15
2. Bujno M. John Ruskin i jego poglądy. Wyd. II. —10
472. Cousin. O pięknie, przeł. R. Simon. —20
264. Lange K. Rozkosze zmysłów i rozkosze sztuki. Przyczynki do teorji sztuki, przeł. M. Mutermilch. Część I. Fizjologja rozkoszy i rozkosze sztuki. —25
265. — — Część II. Sztuka. —25

181. Le Roux A. Życie artystyczne ludzkości, streściła W. Jasieńska-Zaremba, z 30 rysunkami. —25
450. Loewenfeld L. Gienjusz i jego przedstawiciele w sztuce plastycznej. —30
49. Mutermilch M. Zasady estetyki, z rysunk. Wyd. II —25
66. — Idea w sztuce. Wyd. II. —10
407. — Zarys dziejów sztuki. Cz. I. Sztuka starożytna i średniowieczna, z rysunkami —35
471. — — Cz. II. Epoka odrodzenia, z ilustracjami. —45
548. — — Cz. III. Sztuka w. XVII, XVIII i XIX, z ilustr. ——
311. Taine H. O ideale w sztuce, str. Brzozowski. —20
353. Wawrzeniecki M. Böcklin o sztuce (poglądy) —10
457. — Cechy polańskie w polskiej sztuce. —20

Teatr

p. Dramatyczne utwory.

Teatr amatorski

p. Dramatyczne utwory

Technologja

474. Estienne i Gallie. Co należy wiedzieć o awjatyce. Przełożył E. Zdrojewski. Z rysunkami. —10
458. Heilpern M. W jaki sposób powstał i jak jest zbudowany kinematograf. Z 30 rysunkami. —25
342. Lewiński J. Bielenie przędzy i tkanin lnianych prędkim sposobem domowym, z 6 rys. —10
237. — Przewodnik dla tkaczy. Tom I. Przędza, z 19 rysunkami w tekście. —20
255. Musiatowicz S. Nafta, jej powstanie i użyteczność. Lampy i motory, podług najnowszych źródeł. —10
179. Skwara Fr. O kotłach parowych oraz o ich obsłudze. —25
187. — Zegarmistrzostwo, z liczn. rys. —10
323 Sprockhoff A. Ze świata mineralnego, objaśnione 50 rysunkami, spolszczył K. Sporzyński. —35
430. Szekalski K. Dr. Bakterje w przemyśle i lecznictwie. Z 19 rysunkami. —25
27. Umiński W. Oświetlenie współczesne, z 20 rys. —10
64. — Najdawniejsze wynalazki, z 21 rys. —10

Wybór najcelniejszych utworów

Ze wstępem i z uwagami objaśniającemi trudniejsze wyrazy i zwroty. (Pod redakcją H. Gallego, J. Michalskiego i A. Strzeleckiego)

431. Fredro Al. Śluby panieńskie, czyli Magnetyzm serca. Komedja w 5 aktach, wierszem. —20
389. — Zemsta. Komedja w 4 aktach. —20

390. Goszczyński. Król zamczyska. Powieść. —20
459. — Zamek Kaniowski. Powieść, —15
565. Kochanowski J. Wybór poezji. Ze wstępem i objaśnieniami P. Chmielowskiego. Cz. I. Odprawa posłów greckich. Tragedja. ——
566. — — Cz. II. Poematy. ——
567. — — Cz. III. Sobótka. Treny. ——
568. — — Cz. IV. Pieśni (wybrane). ——
569. — — Cz. V. Fraszki (wybrane). ——
388. Krasiński Z. Przedświt. —10
512. — Poezje liryczne. Cz. I. —15
516. — — — Cz. II. —10
526. — — — Cz. III. —10
525. — Noc letnia. —15
550. — Nieboska komedja. Ze wstępem podług historji literatury prof. St. Tarnowskiego i objaśnieniami.——
552. — Irydjon. Ze wstępem podług „Historji literatury" prof. St. Tarnowskiego i objasnieniami. ——
511. Malczewski A. Marja. Powieść ukraińska. —12
532. Mickiewicz A. Ballady i romanse. —15
542. — Grażyna. Powieść litewska. Wstępem i objaśnieniami opatrzył Adolf Strzelecki. —15
551. — Poezje liryczne. Cz. I. Ze wstępem i objaśnieniami. ——
553. — Sonety Krymskie, Farys, Szanfary, Almotenabbi. Z przedmową H. Gallego i objaśnieniami. ——
558. — Poezje liryczne. Cz. II. ——
559. — — Cz. III. —
560. — — — Cz. IV. —
445. Morsztyn J. A. Poezje. Wybór. —30
394. Niemcewicz J. U. Powrót posła. Komedja. —12
372. Skarga Piotr Ks. Kazania sejmowe, także wzywanie do pokuty Obywatelów Korony Polskiej. —50
451. Słowacki J. Fantazy czyli Nowa Dejanira. (Niepoprawni). Dramat. —30
437. — Poezje. Z objaśnieniami i wstępem P. Chmielowskiego. Cz. I. Szanfary. Hugo. Mnich. Arab. —10
438. — — Cz. II. Jan Bielecki, —05
439. — — Cz. III. Zmija. —10
443. — — Cz. IV. Lambro. —10
395. — Książę Niezłomny. Tragedja w 3 częściach z Calderona de la Barca. —15
464. — Horsztyński. Dramat w 5 aktach. —25
475. — Złota czaszka. Jan Kazimierz. Fragmenty dramatyczne. —15
534. — Poezje liryczne. —25
535. — Genezis z ducha, z przedmową A. Langego. —10
393. Zabłocki Fr. Fircyk w zalotach. Komedja. —15

Wychowanie.

243. Adler F. O kształceniu młodzieży w poczuciu obowiązku, przełożył W. Szukiewicz. —20
275. Altenburg O. Zagadnienia praktyczne z psychologji wychowawczej. Tłum. I. Moszczeńska. —50
365. Brodzki Zb. O naszej młodzieży słów parę. —20
276. Buhle Dr. Na czem opiera się wychowanie. —15
405. Chrzanowski I. Wielka reforma szkolna Konarskiego —10
343. Contou E. Szkoły nowego typu. Spolszczył i uzupełnił J. Modzelewski. —40
79. Egidy M. Wychowanie dzisiejsze. —10
168. Ethelmer Ellis. Skąd się wziął twój braciszek? spolszczyła R. Centnerszwerowa. —10
220. Fleury Dr. Dusza dziecka, oprac. Z. Sennewald. —10
340. Foerster W. Fr. Nauka życia. Książka dla rodziców, wychowawców i nauczycieli, tłómaczyła M. Bujno-Arctowa. —35
341. — Nauka życia w przykładach. Pogadanki kształcące charakter dzieci i młodzieży. Część I. —35
546. — Nauka życia w przykładach. Cz. II. —30
162. Hall Stanley G. Znaczenie studyów nad dziećmi, przekład K. Króla. (Wyd. II.) —20
30. Hoche P. O samokształceniu, nap. A. Krasnowolski. —20
432. Kalinowski K. O charakterze i jego kształceniu, podług Smilesa, Azama i innych. —15
317. Kopczyński St. Dr. Hygjena i szkoła. —20
406. Krzemiński St. Komisja edukacyjna. Odczyt. —25
225. Leshaft. Objawy i cechy charakteru i temperamentu u dzieci, opracowała Szczęsna-Słupecka. —10
320. Męczkowska T. Szkoły mieszane (Koedukacja). —15
103. Moszczeńska I. Dla rodziców rady i wskazówki przy wychowaniu dzieci. —10
106. — Reformy w wychowaniu moralnem. —10
122. — Co każda matka swojej dorastającej córce powiedzieć powinna. —15
133. — Jak rozmawiać z dziećmi o kwestjach drażliwych. Wskazówki dla matek. —15
134. — Złe i dobre wychowanie w przykładach. —20
121. Muklanowicz J. Kłamstwo. Traktat pedagogiczny dla użytku rodziców i nauczycieli. —10
242. — Lenistwo. —10
359. Ochorowicz J. Dr. O kształceniu własnego charakteru. —15
293. Ołtuszewski J. Dr. Niedorozwój psychiczny. Istota, zapobieganie i leczenie. —10
24. Przepisy właściwego zachowania się wśród ludzi. Wyd. II. —20

144. Salzmann. Wychowanie wychowawcy (Książka Mrówcza), tłómaczyła Z. Sennewald. —25
124. Szycówna A. Jak badać umysł dziecka? (O zadaniach i metodach psychologji dziecka). Wyd. II. —20
75. Wabner J. Nauczycielstwo i pedagogja. —20
68. Wernic H. Wychowanie dziecka do lat 6-ciu. —20

Wychowanie fizyczne.

p. Gimnastyka

69. Brzozowska-Kolberg A. Fizyczne wychowanie dzieci, podług Jędrzeja Śniadeckiego i in. —10
346. Lagrange F. Dr. Hygjena ruchu dla dzieci i młodzieży. —30
44. Skowroński R. Dr. Ruch i ćwiczenia cielesne. —10

Wycieczki po kraju.

p. Krajoznawstwo.

Zoologja.

271. Bölsche W. Szkice zoologiczne, opracował Dr. P. Jankowski. Cz. I. Rybosalamandra. Małpolud, z 13 rys. —30
360. — — Cz. II. Z dziejów świata zwierzęcego pod biegunem. Ichtiosaurus (Rybojaszczur) —25
570. — — Cz. III. Prahistorja żołądka. ——
16. Brehm. Z życia zwierząt: Zwierzęta ssące. —15
80. — Z życia zwierząt: Ptaki, przeł. M. A. —15
328. Dyakowski B. Wskazówki do hodowli motyli oraz urządzania zbiorów, z 17 rysunkami. —15
40. — Zwierzęta współbiesiadnicze. —10
482. Marschal W. Broń zaczepna i odporna u zwierząt. Tłumaczył L. Zieliński, z rycinami. —30
208. Motyle. Atlasik kieszonkowy, 129 rysunków kolor. —40
209. Owady. Atlasik kieszonkowy, 129 rysunków kolor. —40
533. Ptaki. Atlasik kieszonkowy z 32 tablicami barwnemi i opisami. Podług Oskara M. Kisch, opracowała M. Arct-Golczewska. —50
367. Ptaki śpiewające. Atlasik kieszonkowy. —40
523. Ryby. Atlasik kieszonkowy, rozkładany. 12 tablic kolorowych, z tekstem objaśniającym. —50
149. Urbanowicz F. Zwierzęta pod względem budowy ciała, z 54 rysunkami —25
368. Zwierzęta ssące. Atlasik kieszonkowy. —40

Życiorysy.

p. Literatura polska i powszechna. Filozofja.

33. Brzozowski St. Jędrzej Śniadecki, życie i dzieła. —20
58. — Józef Kremer jako pisarz, filozof i estetyk, szkic krytyczny. —15
169. — Jan Śniadecki, życie i dzieła. —25
515. Nawroczyński B. Mikołaj Kopernik. Szkic. —15

BIBLJOTECZKA DZIEŁ
SPOŁECZNO-EKONOMICZNYCH

pod redakcją Dr. Zofji Daszyńskiej-Golińskiej.

Serja I. EKONOMIŚCI POLSCY.

1. Skarbek Fryderyk hr. Ogólne zasady nauki gospodarstwa narodowego. —50
2. Supiński Józef. Szkoła polska gospodarstwa społecznego. —50
3. Kamieński Henryk. Filozofja ekonomji materjalnej ludzkiego społeczeństwa. —50
4. Hoene-Wroński. Wybór pism ekonomicznych. Tom I. Mylne systemy ekonomji politycznej: Merkantylizm, Fizjokratyzm. —50
5. — Tom II. System ekonomiczno przemysłowy Ad. Smitha— Wstęp do ekonomji politycznej. —50
6. Stroynowski Walerjan. Ekonomika powszechna krajowa narodów. —50
7. Stroynowski Hieronim Ks. Nauka prawa przyrodzonego, politycznego, ekonomiki politycznej i prawa narodów. ——
8. Nax. Wykład początkowy prawideł ekonomiki politycznej. ——
9. Kołłątaja Hugona Socjologiczno-ekonomiczne poglądy. —50
10. Staszyca Stanisława Poglądy ekonomiczno-społeczne. ——

BIBLJOTECZKA NARODOWA

9.	Brodziński K.	Wiesław. Sielanka.	—05
53.	—	Wybór poezji.	——
34.	Glatman L.	Wielka wojna.	—60
10.	Goszczyński S.	Sobótka.	—05
54.	Kochanowski J. K.	Odprawa posłów greckich.	——
55.	—	Poematy.	——
56.	—	Sobótka. Treny.	——
57.	—	Pieśni (wybrane).	——
58.	—	Fraszki (wybrane).	——
7.	Konopnicka M.	Ziemie polskie. Krajobraz.	—20
33.	Korzon T.	Grunwald.	—12
11.	Krasicki J.	Bajki.	—10
30.	—	Satyry.	—12
19.	Krasiński Z.	Przedświt.	—05
21.	—	Psalm miłości.	—07
31.	—	Irydjon.	——
32.	—	Poezje liryczne. Cz. I.	—10
36.	—	— — Cz. II.	—10
37.	—	— — Cz. III.	—10
38.	—	Noc letnia.	—12
47.	—	Nieboska Komedja.	——
24.	Lenartowicz T.	Lirenka. Cz. I.	—05
25.	—	— Cz. II.	—05
8.	Malczewski A.	Marja. Powieść.	—12
26.	Mickiewicz A.	Bajki i Powiastki.	—05
2.	—	Grażyna. Powieść litewska.	—06
4.	—	Sonety Krymskie, Farys, Szanfary, Almotenabbi.	—10
3.	—	Konrad Wallenrod.	—10
28.	—	Ballady i Romanse.	—12
48.	—	Poezje liryczne. Cz. I.	——
49.	—	— — Cz. II.	——
50.	—	— — Cz. III.	——
51.	—	— — Cz. IV.	——
52.	—	Giaur.	——
18.	Niemcewicz J. U.	Śpiewy historyczne.	—15
12.	Pol W.	Mohort.	—15
17.	—	Pieśń o ziemi naszej.	—05
46.	Skarga Piotr Ks.	Kazania sejmowe.	—50
5.	Słowacki J.	Anhelli.	—10
13.	—	Ojciec zadżumionych. Piramidy.	—08
27.	—	W Szwajcarji. Erotyki.	—10
35.	—	Poezje religijne.	—08
39.	—	Poezje liryczne. Cz. I.	—08
40.	—	— — Cz. II.	—08
41.	—	— — Cz. III.	—10

42. Słowacki J. Genezis z ducha. —10
43. — Zawisza Czarny. —25
44. — Wybór listów. Cz. I. —25
45. — — — Cz. II. —25
14. Syrokomla Wł. Janko cmentarnik. —07
15. — Urodzony Jan Dęboróg. —10
23. — Kęs chleba. —07
22. — Ułas. —10
16. Zieliński G. Kirgiz. —08

LITERATURA POLSKA

Feldman W. Współczesna literatura polska Wyd. V. 3.20 w oprawie 4.—

— Współcześni pisarze polscy w najcelniejszych wyjątkach. 1.80, w opr. 2.40

Król K. i Nitowski J. Historja literatury polskiej. Wyd. IV, przejrzane i poprawione. 1.80, w opr. 2.20

Nitowski J. Zarys historji literatury polskiej. 1.—, w opr. 1.20

Nowicki W. Nasi pisarze w najpiękniejszych wyjątkach. Tom I. Literatura Przedmickiewiczowska. w opr. 1.80

— — Tom II. Literatura Mickiewiczowska i nowożytna, opr. 1.80

Pilat R. Dr. Historja Literatury Polskiej. Wykłady uniwersyteckie, opracowane przez komitet profesorów z Dr. W. Bruchnalskim na czele. Całość obejmuje 8 tomów w 30 zeszytach. Zeszyt —60

— — Tom II. Cz. I. Historja poezji polskiej w. XVI i w trzech pierwszych dziesiątkach lat w. XVII (1500—1632). Rej.—Kochanowski. W opracowaniu Dr. W. Bruchnalskiego i Dr. St. Kossowskiego. 2.— w opr. 2.50

— — Tom II. Cz. II. Historja poezji polskiej. Następcy i naśladowcy Kochanowskiego. W opracowaniu St. Kossowskiego. 1.80, w opr. 2.40

— — Tom III. Historja poezji polskiej XVII — XVIII w. (od r. 1632 — 1740). W opracowaniu Dr. L. Bernackiego. 2.— w opr. 2.50

— — Tom IV. Cz. I. Historja poezji polskiej XVIII w. Czasy Stanisława Augusta (1764 — 1795). W opracowaniu Dr. Ludwika Bernackiego. 2.40, w opr. 3.—

— — Tom IV. Cz. II. Historja poezji polskiej XVIII—XIX w. Czasy porozbiorowe i Księstwa Warszawskiego (1795 — 1815). W opracowaniu Dr. K. Wojciechowskiego. 1.60, w opr. 2.20